

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Nicole Hlaváčová

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Bakalářská práce

**Analýza řeči neprofesionálních mluvčích
z východomoravské nářeční oblasti se
zaměřením na zvukovou rovinu jazyka**

**Analysis of the speech of non-professional speakers from the East
Moravian dialect area with a focus on the sound level of the
language**

Nicole Hlaváčová

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Studijní program: Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve
sdělovacích prostředcích

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem Mgr. Michaely Kopečkové, Ph.D. a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a jiné zdroje.

V Olomouci dne

Podpis

Děkuji Mgr. Michaele Kopečkové, Ph.D., za vzorné vedení mé práce, za ochotu, trpělivost a cenné rady. Dále děkuji všem respondentům, kteří mi zprostředkovali jejich jedinečný projev, a svým blízkým, kteří mě v psaní mé práce podporovali.

Obsah

Úvod	7
1. České dialekty	9
1. 1. Dialekt.....	9
1. 2. Nářeční skupiny.....	9
1. 2. 1. Česká nářeční skupina	10
1. 2. 2. Středomoravská nářeční skupina	11
1. 2. 3. Slezská nářeční skupina	12
1. 2. 4. Východomoravská nářeční skupina	12
2. Vybrané fonetické jevy.....	14
2. 1. Vokály	14
2. 2. Konsonanty	17
2. 2. 1 Ráz	18
2. 2. 2 Asimilace znělosti.....	20
2. 3. Mluvní tempo	22
3. Materiál a metoda práce.....	24
3. 1. Výběr mluvčích a sběr materiálu.....	25
3. 2. Postup při analýze.....	26
3. 3. Fonetická transkripce.....	26
3. 4. Analýza zkoumaných položek a zpracování dat	27
Kvalita a kvantita vokálů.....	27
Ráz.....	28
Asimilace znělosti před sonorami	28
Mluvní tempo.....	29
Další pozorované jevy	29
4. Analýza.....	30
4. 1. Kvalita vokálů	30

4. 2. Kvantita vokálů	32
4. 3. Ráz	34
4. 4. Asimilace znělosti před sonorami.....	36
4. 5. Mluvní tempo	38
4. 6. Další specifické jevy.....	40
Dialektická slova.....	41
Elize.....	41
Zachování dalších nářečních prvků.....	41
4. 7. Shrnutí analýzy.....	43
Závěr	45
Anotace	48
Resumé.....	49
Zdroje.....	50
Seznamy	53
Seznam obrázků	53
Seznam grafů	54
Seznam příloh	56
Přílohy.....	57

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zaměřit se na fonetickou analýzu mluvního projevu neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční oblasti, abych potvrdila (či případně vyvrátila) aktuální výskyt některých nářečních jevů.

Projevy neprofesionálních mluvčích s ohledem na čistě zvukovou rovinu jazyka nebývají častým tématem výzkumů, spíše se objevují výzkumy profesionálních projevů. Mluvčí z televizních a rádiových stanic zkoumaly např. J. Veroňková (2018), M. Kopečková (2022) a J. Volín (2012). Skupinu mluvčích tvořících na platformě YouTube analyzovala K. Bujoková (2022). Neprofesionálními mluvčími se pak zabývali např. J. Volín a R. Skarnitzl (2012), kteří zkoumali mluvní projev studentů, a T. Liebichová (2023), jež zkoumala mluvní projev dětí do 10 let z Prahy, Ostravy a Uherského Hradiště. Jelikož je výzkumů neprofesionálních mluvčích méně, rozhodla jsem se zkoumané jevy porovnávat s výsledky profesionálů a teoretickými východisky.

Práce se skládá z teoretické a praktické části, kdy nejdříve v teoretické části představím české dialekty, jejich rozdělení na nářeční oblasti a dále pak jejich specifika a podobnosti. Poté popíšu teoretická východiska k vybraným jevům zvukové roviny jazyka, kterými se pak zabývám ve své analýze. Zahrnu zde také ortoepická pravidla. Konkrétně budu hovořit o kvalitě a kvantitě vokálů a realizaci konsonantů, rázu, jeho používání v současném jazyku, přičemž představím i současné výzkumy zabývající se touto jednotkou. Dále pojednám o asimilaci znělosti hlavně před sonorami a konsonantem *v* a mluvním tempu.

V praktické části nejdříve představím metodologii, na jejímž základě jsem prováděla analýzu dílčích jevů. V segmentální rovině jsem u vybraných mluvčích zkoumala kvalitu a kvantitu vokálů, realizaci rázu, asimilaci znělosti před nepárovými konsonanty a konsonantem *v*. Ze suprasegmentální roviny jazyka jsem zkoumala pouze mluvní tempo. Vybraní mluvčí jsou generace ve věku 25–45 let, mají různá dosažená vzdělání a povolání, kdy ani jeden z nich primárně nepoužívá mluvený projev profesionálně. Všichni respondenti pochází z obce, jež se nachází na hranici východomoravské a středomoravské nářeční skupiny a žijí zde celý život.

Výsledky jednotlivých analýz komentuji u každého jevu a pro porovnání a větší přiblížení přikládám grafy a tabulky s naměřenými hodnotami, které následně srovnávám s dalšími studii. Předpokládám, že velkou roli na výsledné hodnoty bude mít nepřipravenost projevu, který byl realizován v podobě spontánního dialogu vždy mezi dvěma

respondenty. Poté představím další případné specifické jevy, jež se vyskytly ve všech promluvách a které mají dialektický původ. Na konci praktické části shrnu všechny výsledky dílčích analýz.

V závěru práce srovnám nalezené hodnoty s předpoklady a teoretickými východisky ohledně dialektické odlišnosti mluvního projevu a zhodnotím výskyt nářečních prvků zvukové roviny v mluvě vybraných respondentů.

1. České dialekty

I přesto, že se český jazyk využívá na poměrně malém území, obsahuje v sobě spoustu variant v podobě regionálních interdialektů a dialektů lišících se od sebe různými jazykovými prvky, které jsou v některých případech už jen při poslechu patrné. Tyto dialekty jsou velmi ovlivněny územím a okolními vlivy, jež na oblast působí. Mohou to být vnější okolnosti v podobě blízkého sousedství s jiným národem, migrace, nejvýznamnější vliv však má historický vývoj, jak zkoumaného kraje, tak jeho jazyka. (pozn. autorky)

1. 1. Dialekt

Dialekt neboli nářečí je podle Jana Chloupeka strukturní útvar jazyka ve vztahu k jiné varietě. (Chloupek, 1971) V dalším popisu dialektu jej B. Havránek označuje jako „*územně vymezený útvar národního jazyka, který je určen vztahem k jiným teritoriálním útvarům k jazyku národnímu.*“ (Havránek, 1955, s. 153) Druhé znění definice blíže popisuje problematiku výzkumu, a proto je pro další použití a šetření vhodnější než první, obecnější definice.

Samotný dialekt lze dále dělit na další podskupiny, jež popisují jednotlivé útvary jazyka. Interdialekt pak zahrnuje širší oblast, která obsahuje více nářečí se společnými jazykovými znaky a využívá se hlavně v mluvené podobě. Mezi interdialekty se řadí i obecná čeština, jež se využívá na celém území Čech, popřípadě i v dalších velkých městech. Používá se jako nespisovná forma českého jazyka v komunikaci. (Karlík – Nekula – Pleskalová, 2002, s. 81)

V rámci českého území se vyčleňují čtyři základní nářeční skupiny, které mají své další podskupiny.

1. 2. Nářeční skupiny

Při dělení českých nářečních skupin se uplatňuje především hláskoslovné hledisko. Rozlišujícím znakem je rozdílný vývoj samohlásek na našem území od 15. století. Zejména se jedná o samohlásky *y*, *i* a *u*. Dalším znakem je diftongizace z *y* > *ej* a *ú* > *ou* anebo sjednocení *ej* > *é* a *ou* > *ó*. (Kloferová, 2017) Na českém území, jak jsem již výše uvedla, rozlišujeme čtyři základní skupiny nářečí (tzv. makrodialekty) – českou nářeční skupinu, středomoravskou nářeční skupinu, slezskou a východomoravskou nářeční skupinu. Tyto skupiny se poté dále dělí na menší celky neboli úseky jednotlivých lokalit. Menší úseky nářečních skupin se nazývají mikrodialekty.

Nářečí a jejich vývoj se zkoumá řadu let a díky tomu lze nacházet drobné rozdíly mezi lokalitami mikrodialektů. Přehledně a detailněji jsou nářeční odlišnosti z hlediska lexikální, morfologické i hláskoslovné roviny zpracovány v Českém jazykovém atlase¹, dále pak zjednodušeně v této mapě: <https://www.czechency.org/files/attachment/nareci/mapa-nareci.png>

Obrázek 1: Jak se kde mluví: Nářečí v české republice. Ed. M. Pravdová

V následujících podkapitolách přiblížím jednotlivé nářeční skupiny. Představím, kde se oblasti nacházejí, jaká mají specifika a jak se od sebe rozlišují, zvláště pokud jsou mezi nimi podobnosti. Dále upozorním na společné jevy, které se mohou objevovat ve více oblastech. Nakonec představím zkoumanou východomoravskou nářeční skupinu, kterou porovnam s ostatními a dále ji rozdělím do jejich podskupin.

1. 2. 1. Česká nářeční skupina

Česká nářeční skupina pokrývá skoro celé území Čech a na východě sousedí se středomoravskou nářeční skupinou. Hranici tvoří tzv. izoglosa², jež vymezuje výskyt českých

¹ Dostupný online na: <https://cja.ujc.cas.cz/> (25. 6. 2024)

² Izoglosa = Linie na mapě ohraničující území, kde se vyskytuje určitý jazykový jev, co odděluje toto území od oblasti s odlišným jazykovým jevem (Kloferová, 2017)

střídnic *ej, ou* oproti středomoravskému *é, ó*, ve spojení *celý týden* jako [celej tejden] x [celé tédeň], ve slovu *hezký* jako [heskej] x [heské]. Tuto hranici tvoří zároveň i moravská krátkost³, například u slova *bláto* [bláto] x [blato], která je nejspíše nejstarším diferenčním znakem mezi českým a moravským nářečím. (Komárek, 2012, s. 79–80)

Ke znakům českého nářečí patří zejména diftongizace *y/í > ej* a *ú > ou* [dobrý den] x [dobrej den] a úžení *é > í* [mléko] x [mlíko]. Výrazným znakem je i protické v před *o*, např. *otevřít okno* [votevřít ?okno].⁴

Jak už bylo zmíněno výše, pro tuto oblast je také typická tzv. obecná čeština, která se dostává čím dál více do popředí. I v médiích si jí můžeme všimnout, jelikož se i v této oblasti poslední dobou stává progresivní skrze zábavné pořady. (Karlík – Nekula – Pleskalová, 2002, s. 81)

Česká nářeční skupina se dále dělí na čtyři hlavní podskupiny, které jsou rozlišeny podle oblasti výskytu. Rozlišuje se středočeská, jihozápadočeská, severovýchodočeská a českomoravská podskupina. Mezi nimi dále existují drobnější nářeční jednotky a místní nářečí. Přesnou rozlohu každé z nich je obtížné určit kvůli malé ostrosti a rozlišnosti mezi jednotlivými podskupinami. (Bachmannová, 2017) Těmito oblastmi se výzkum ale nezabývá, a proto je nebudu dále rozvíjet.

1. 2. 2. Středomoravská nářeční skupina

Sousedící středomoravská nářeční skupina zabírá západní a střední část Moravy a jejími dalšími „sousedy“ je východomoravská nářeční skupina a hranice našeho území. Dříve se tato nářeční skupina nazývala hanácká, jelikož její velká část spadá pod region Hané. (Šípková, 2017)

Středomoravská skupina má s českou společný vývoj dlouhých samohlásek *y, ú*, úžení *é > í* [mléko] x [mlíko] nebo koncovku *-ma* v instrumentálu plurálu ve všech deklinačních typech. Naopak svou hranici tvoří výskytem střídnic *é, ó* na pozicích českého *ej, ou*, východomoravského *y/í, ú* a slezského *y-i, u*. [stréc] x [strejc] x [stríc]; [móka] x [mouka] x [múka]. Dále se poměrně pevně stále drží původní koncovka *-a* v genitivu singuláru u maskulin kvůli neprovedení přehlásky *-a > e*, např. [voza], [bez muža].

³ Moravská krátkost = nářeční jev, jenž je důsledkem vývoje kvantity slovanských samohlásek jako reflexu intonace v první slabice dvojslabičných slov. Vyskytuje se např. ve slovech *mák, táta, jáma, bláto > mak, tata, jama, blato*. (Balhar – Kloferová, 2017)

⁴ V celé práci je použita zjednodušená fonetická transkripce, jejíž legenda je vysvětlena v kapitole Metodologie, v podkapitole 3.3 Fonetická transkripce

I tato skupina má své dílčí útvary, které se hromadně dělí na centrální, jižní, západní a východní. Podskupiny jsou pak dále zaměřeny na určité oblasti regionu, kde jsou v jazyku patrné rozlišnosti. Ty jsou popsány v mapě nářečí (viz str. 5). (Tamtéž)

1. 2. 3. Slezská nářeční skupina

Další ze čtyř nářečních skupin je slezská, která se vyskytuje v severovýchodní části Moravy v okolí Ostravy a české části Slezska. Na jihu hraničí s východomoravskými nářečími, kde předěl tvoří pohoří Beskyd mezi Rožnovem a Frenštátem pod Radhoštěm. Na severu a východě hraničí s Polskem, kde se nářečí mísí s prvky tamního jazyka. Z tohoto důvodu se slezská nářeční skupina dělí na nářečí typu českého a polského. Do českého typu nářečí spadají slezskomoravská nářečí a lašská nářečí a do polského typu řadíme nářečí slezskopolská, západotěšínská a přechodová česko-polská nářečí. Z těsného dlouhodobého kontaktu dvou jazyků a jejich mluvčích vyplývají četné jazykové shody a rozdíly. Zároveň obsahují značné množství okrajových archaismů z důvodu umístění na okraji českého jazykového území. (Balhar, 2017)

Velké množství jevů ve slezském nářečí zasahuje východomoravskou oblast a další části Moravy. K nim lze například zahrnout uchování starého dlouhého *ú*, jež se nezměnilo na dvojhlásku *ou*, jen se zkrátilo [muxa] x [moux̃a] a rychlejší mluvnické tempo, než je ve standardní češtině běžné. Dalšími společnými jevy jsou asimilace znělosti před sonorami a řidší realizace rázu, kterým se budu více věnovat v kapitolách 2. 2. 3 a 2. 2. 4. Zajímavým znakem pro slezské nářečí je sklon ke slovnímu přízvuku na předposlední slabice slova, který mají ve zvyku mluvčí z Polska, naopak v češtině je přízvuk kladen na slabiku první. Z hlediska lexika je pro slezské nářečí dále typická příčinná spojka *bo* nebo tázací částice *či*. (Tamtéž)

1. 2. 4. Východomoravská nářeční skupina

Poslední nářeční skupina je oblastí mého výzkumu, kterou budu později blíže zkoumat. Východomoravská nářeční skupina se vyskytuje na východním okraji České republiky a pokrývá národopisné oblasti Valašska a Slovácka. Na západě sousedí se středomoravskou nářeční skupinou a na severu se slezskou nářeční skupinou. Na východě hraničí s územím Slovenska a na jihozápadě s Rakouskem. Má spoustu společných nářečních znaků se slezskou nářeční skupinou, ale zároveň se zde vyskytují jevy, které tyto oblasti od sebe rozlišují. (Kloferová, 2017b)

Společné znaky východomoravského a slezského nářečí jsou například:

- znělá výslovnost souhlásek na švu slov před samohláskou,
- moravská krátkost,
- neprovedení přehlásky *u/ú > i/i* v základu slov,
- výhradní tvar první osoby singuláru indikativu přítomnosti, tj. *chci* [xcu],
- rychlejší mluvní tempo,
- asimilace znělosti před sonorami a konsonantem *v*,
- méně častá realizace rázu.

Naopak od středomoravské a slezské nářeční skupiny se odlišuje:

- uchováním původního *i* a *ú*, například ve slově *mlýn* [mlín] a *mouka* [múka]
- slovním přízvukem (ve slezské skupině na předposlední slabice, ve východomoravské zůstává na první slabice)
- existencí nezúženého *é*, jak v kořeni slov, tak v koncovkách, (*navléct* [navléct], *dobré pole* [dobré])
- Neprovedení změny přípony *-aj* na *-ej* ve slově *dávej* [dávaj]
- podobou zvrátneho zájmena *se > sa*
- podobou koncovky *-om* v dativu plurálu a *-och* v lokálu plurálu u maskulin a neuter.

Východomoravské nářečí se dělí na dvě podskupiny, a to na jižní neboli slováckou a severní neboli valašskou. Dále má i své západní okrajové úseky s typem hranickým, kelečským, doľským a kopaničářské nářečí. Zkoumaná oblast výzkumu se nachází v severní neboli valašské podskupině, která se například dále vyznačuje ukončením infinitivu na *-t'*, např. *tahat* [tahať], *házet* [házať], *říct* [řéct'], poté se zde vyskytuje dlouhé *l*, např. *kyblík* [kĺbík], *dlouhý* [dĺhí]. (Tamtéž)

V následující kapitole se budu blíže věnovat vybraným prvkům zvukového plánu češtiny, které primárně zkoumám v rámci analýzy regionálních odlišností u mluvčích z oblasti valašské podskupiny východomoravského nářečí. Mezi ně patří realizace rázu, asimilace znělosti před sonorami, mluvní tempo, kvalita a kvantita vokálů.

2. Vybrané fonetické jevy

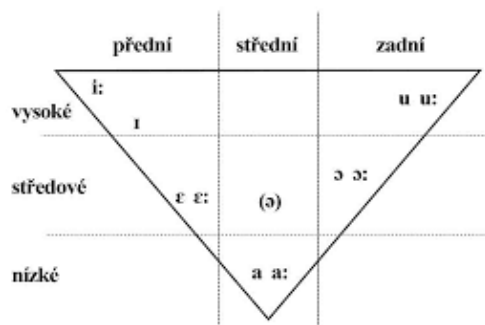
Podle Marie Krčmové je fonetika jazykovědný obor zabývající se materiální stránkou zvukových výrazových prostředků jazyka. (Krčmová, 2008, s. 11) Praktická část výzkumu se bude zabývat fonetickými jevy, zejména s ohledem na regionální specifika ve zvukové rovině u mluvčích z oblasti východomoravského nářečí, blíže ze severní neboli valašské podskupiny tohoto nářečí. Z toho důvodu zde uvádím jak obecná teoretická východiska ke zvoleným složkám, tak ortoepická pravidla a případná specifika pro řeč v analyzované oblasti.

2. 1. Vokály

Hlásky dělíme do dvou skupin, a to na vokály a konsonanty. Vokály jsou hlásky, jejichž hlavní artikulační podstatou je apertura, akustickou pak tón. V češtině vyčleňujeme monoftongy a diftongy. V českém jazyce je deset monoftongů, a to *a, e, i, o, u, á, é, í, ó, ú*. Vokály jsou znělé segmenty, při kterých jsou hlasivky rozkmitány proudem vzduchu z plic a jejich zvuk je pak dále tvořen ve vokálním traktu pohybem jazyka a rtů. Základem pro vokalickou klasifikaci je hlavně postavení jazyka, částečně pak i rtů. Podle polohy jazyka se rozlišují dvě artikulační dimenze. (Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 47)

Postavení jazyka na vertikální ose je první dimenze, kdy je při výslovnosti samohlásek [i] nebo [u] vokální trakt zavřený a hřbet jazyka je ve vyšší poloze. Při výslovnosti hlásky [a] je trakt otevřený a hřbet jazyka snižený než v neutrální poloze. Proto se vokály [i] a [u] nazývají zavřené a vysoké a vokál [a] jako otevřený a nízký. Samohlásky [e] a [o] ležící mezi těmito polohami se nazývají pak středové. (Tamtéž)

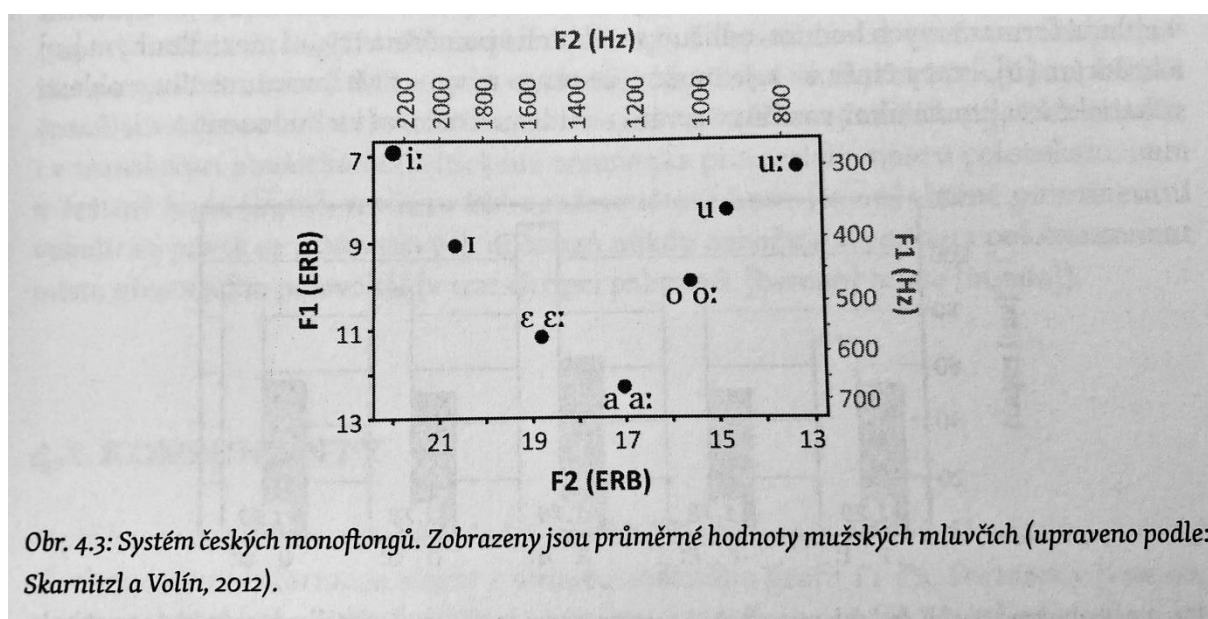
System vokálů je popsán pomocí Hellwagového vokalického trojúhelníku, který zachycuje vertikální a horizontální pohyb jazyka.

Obrázek 2: Hellwagův vokalický trojúhelník. Moravcová, 2017, s. 19

Dalším typem samohlásek jsou diftongy. Ve fonetice se dělí na pravé a nepravé, jelikož se v českém jazyce vyskytuje pouze nepravý, rozumí se termínem diftong právě on. Nepravý diftong se vyznačuje zachováním pouze jedné části vokalické stavby, zatímco druhá složka vokalickou stavbu částečně ztrácí. V českém jazyce používáme tři diftongy, a to české [ou̯] a přejaté dvojhlasíky [au̯] a [eu̯], jež se vyskytují hlavně ve slovech cizího původu (Krčmová, 2008, s. 68).

Pro určení akustické podstaty vokálů je potřeba nejméně dvou formantů, které vznikají činností hlasivek, kde se uplatňuje prostý výdechový proud spojený se šumem vzniklým při průchodu vzduchu právě mezi hlasivkami. Ten pak v dutině nadhrtanové a ústní získává svou specifickou podobu. Základní formant je označován F_0 a je pro všechny vokály stejný (vzniká v hlasivkách). Pro jednotlivé vokály je výška formantů omezena na frekvenční pásma, což dokazuje, že nejde pouze o jediný tón. Formanty se označují číslicemi postupně podle záznamu fyzikální analýzy zvuku řeči. V češtině se formant F_1 pohybuje v rozmezí od 300 Hz [í, ú] do 800 Hz [á] a formant F_2 od 799 Hz [ú] do 2300 Hz [í]. (Krčmová, 2008, s. 67)

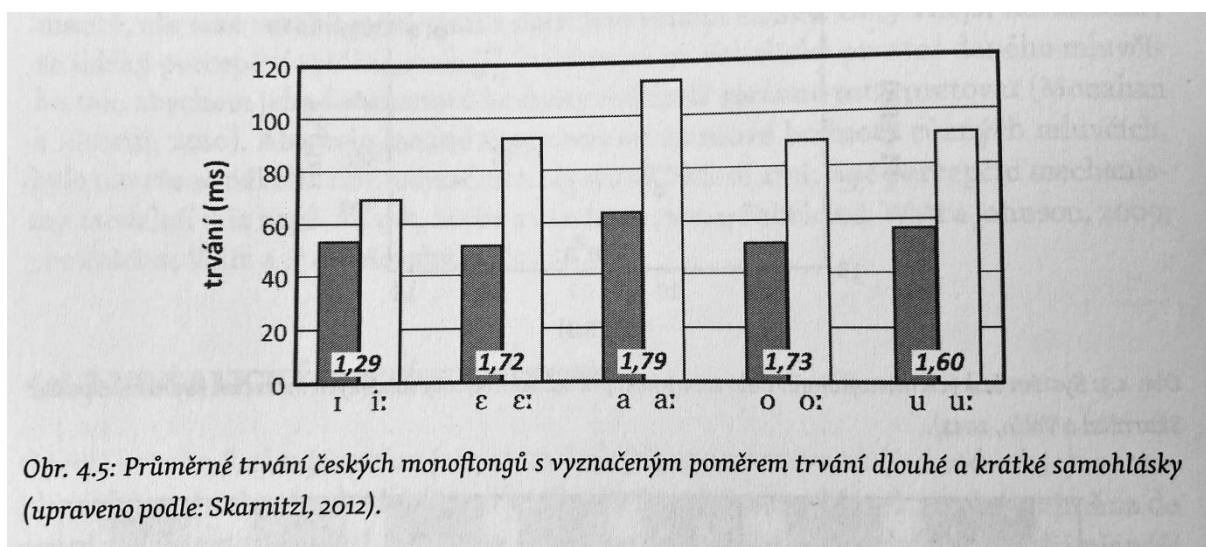

Obrázek 3: Systém českých monoftongů. Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 51

Ve výslovnosti vokálů se ale vyskytují odchylky, jež se poté podle podoby nazývají otevřené a zavřené samohlásky. Zatímco otevřená realizace je typická pro mluvčí z oblasti Čech, s užší výslovností samohlásek, než udává výslovnostní norma, se právě lze setkat u mluvčích z oblasti Moravy, a to zejména v případech samohlásek [e], [é], [o], [í] a [í]. (Hůrková-Novotná, 1995, s. 19).

Kvantita, tj. časový průběh vokálů je důležitou akustickou složkou vokálů, jelikož v češtině mj. rozlišuje význam slova, např. *byt* [bit] a *být* [bít]. Na základě měření tohoto fonetického jevu se ukázalo, že skutečná délka závisí na typu vokálu a na pozici ve fonetické řadě (např. před sonorami se krátí). Nutné je ovšem zachovat minimální délku samohlásek stejně jako jejich maximální trvání, aby se zaprvé mohl vokál identifikovat a zadruhé, aby se nezměnil ve výkřik nebo povzdech. Pro odlišení krátkých a dlouhých vokálů se v češtině používá tzv. relativní kvantita, což je poměr mezi vokály skoro stejné formantové struktury. (Krčmová, 2008, s. 70) Správný poměr krátkých a dlouhých vokálů by měl být 1 : 2, ale podle výzkumů je zjevné, že v praxi se tento poměr spíše nedodržuje. U vokálů *e/é*, *a/á* a *o/ó* je dlouhý vokál až o tři čtvrtiny delší než vokál krátký, naopak u vokálů *i/i* je dlouhý vokál pouze o 30 % delší. Tyto hodnoty nám dokazuje například tabulka průměrného trvání českých monoftongů podle výzkumu Skarnitzla, Volína a Šturma:

Obrázek 4: Průměrné trvání českých monoftongů. Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 52

Tyto hodnoty potvrzují i nejnovější výzkumy, například výzkum Michaely Kopečkové, která hodnotila profesionální mluvčí, kde byly naměřeny o něco výraznější poměry, zejména u vokálů *i/i*, kde poměr trvání dlouhé a krátké samohlásky byl 1,58. Dále pak u vokálů *a/á* byl naměřen poměr 2,1, u *u/ů* 1,65 a další (Kopečková, 2022, s. 71).

V nářečích je vokalický systém trochu odlišný, kdy například ve zkoumaném východomoravském nářečí by mělo být většinou pět krátkých a pět dlouhých fonémů a žádné diftongy – [*múka*], [*lúka*]. Dále je pak pro moravské dialekty příznačná zavřená výslovnost vokálů (Krčmová, 2008, s. 128). Tyto jevy očekávám i ve výsledcích výzkumu. S ohledem na kvantitu předpokládám, že naměřené hodnoty budou srovnatelné s hodnotami Skarnitzla,

Volína a Šturma (2016), jelikož se můj výzkum zajímá o neprofesionální mluvčí, tudíž nebudou tak dbát na výslovnost jako profesionálové např. z výzkumu Kopečkové (2022).

2. 2. Konsonanty

Další skupinou hlásek jsou konsonanty, kterých máme v češtině 31 a jejichž hlavní akustickou podstatou jsou různé typy šumů. Při realizaci konsonantů je výdechovému proudu vzduchu stavěna úplná nebo částečná překážka neboli striktura. Konsonanty dělíme na dvě skupiny podle převahy šumových složek, vytvoření striktury, míry sonority aj. První skupinou jsou obstruenty, které mají nižší míru sonority a šumová složka převažuje. Sonory jsou skupinou hlásek s velkým podílem tónové složky. Zároveň mají vedle formantu základního hlasu (F_0) jen jeden další formant a tímto jsou tedy odlišné jak od vokálů, tak i od párových konsonantů, u nichž se formanty neobjevují (s výjimkou znělých konsonantů, kde je přítomen F_0). Avšak tradičně jsou tyto hlásky mezi konsonanty řazeny z důvodu společné schopnosti stát mimo jádro slabiky. Mezi sonory řadíme hlásky [l], [r], [m], [n], [ň], [ɱ] a [ŋ], jež mají své zvláštnosti, a to nejen v akustice, nýbrž i v artikulaci a ve spojování s ostatními hláskami. (Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 53–54)

U konsonantů se rozlišují 3 základní popisné parametry – způsob artikulace a místo artikulace a jejich znělost. První z nich je způsob artikulace, jenž popisuje povahu striktury. Podle tohoto parametru dělíme konsonanty na exploziv, frikativy, afrikáty, nazály, vibranty a aproximanty. U exploziv dochází k úplnému závěru a jedná se o konsonanty *p, b, t, d, t', d', k, g*. V případě frikativ, čemuž odpovídá i jejich český název „hlásky úžinové“ (*f, v, s, z, š, ž, ch, h*), vzduch i přes vytvoření překážky stále uniká. Afrikáty jsou spojením charakteru exploziv s frikativami, kdy začínají explozí a přecházejí do zúžení typického právě pro frikativy (*c, č, dz, dž*). Jak už bylo zmíněno výše, sonory jsou hlásky, u kterých převládá tónová složka a lze u nich pozorovat formantovou strukturu. Jsou znělé a lze je dále dělit na nazály, vibranty a aproximanty. U nazál dochází podobně jako u exploziv k úplnému závěru v ústní dutině, ale v jejich případě vzduch uniká nosní dutinou (*m*, labiodentální *m, n, ň*, velární *n*). Vibranty (*r, ř, neznělé ř*) jsou konsonanty, u nichž při artikulaci dochází k opakovanému vytváření a rušení striktury. Aproximanty neboli polovokály se dělí na dva podtypy – glidy a likvidy, kdy u glidů dochází k plynulému pohybu artikulačních orgánů a svými vlastnostmi se nejvíce blíží vokálům. V našem jazyce se jedná o hlásku [j]. Pod typ likvid se řadí hlásky [l] a [r], které mohou v češtině například tvořit slabičný vrchol stejně jako vokály. (Skarnitzl – Šturm – Volín, 2016, s. 54)

Dalším popisným charakterem je místo artikulace, tj. kde dochází k vytvoření striktury. Konsonanty z pohledu místa artikulace v češtině dělíme do sedmi skupin – bilabiální (např. *m, p, b*), labiodentální (př. *v, f, m*), alveolární přední (*n, t, d, c, dz, s, z, r, l*) a zadní (*č, dž, š, ž, ř, neznělé ř*), palatální (*ň, ť, d', j*), velární (*k, g, ch, velární n*) a laryngální konsonant (*h*). (Volín – Skarnitzl, 2018, s. 29- 35)

Další charakteristikou českých konsonantů je znělost: u znělých souhlásek kmitají hlasivky, vzniká tak základní tón F_0 , jenž je přítomen i u vokálů. Mezi znělé konsonanty patří *b, d, d', g, v, z* a další. Znělé konsonanty (obstruenty) pak tvoří páry s jejich neznělými protějšky, tj. souhláskami, při jejichž realizaci základní tón přítomen není (*p – b, t – d, ť – d', k – g, f – v* a další). Konsonanty, které svůj neznělý protějšek nemají, se nazývají jedinečné nebo také sonorní (viz výše). (Tamtéž, s. 29)

Ve východomoravské nářeční skupině je v některých případech zachováno tvrdé a měkké [ʃ] a [l] v krátké i dlouhé variantě. Nejpravděpodobnější výskyt je mezi dalšími dvěma konsonanty – například ve slovech *dlouhý* [d̥l̥hí], *vlče* [v̥l̥če]. Na území jsou také uchovány měkké retnice (*běžet* [b'ěžet], *bič* [b'ič], *pěkný* [p'ekný], *věšet* [v'ešat], *zemák* [zem'ák]) a koncovka [t'] v infinitních tvarech sloves. (Davidová, 1997, s. 52), ale jelikož se tyto jevy dostávají do pozadí a spíše se vyskytují u starší generace mluvčích, nepředpokládám, že se ve vybrané věkové kategorii respondentů, tj. od 25 do 45 let, tento jev objeví.

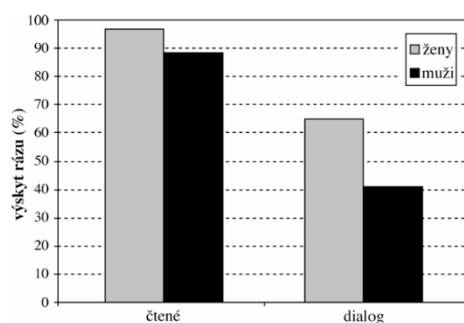
2. 2. 1 Ráz

Ráz je z fonetického hlediska řazen ke konsonantům, přesněji k hlasivkovým explozivám. Plní však funkci protetické hlásky při vyslovení vokálů na počátku slova, popřípadě na začátku slabiky po prefixu, a tím pádem se hovoří spíše o prozodickém využití tohoto jevu (má funkci hraničního signálu). Samohláska se v češtině na začátku slova příliš často nevyskytuje, nezaměřujeme-li se na funkční slova a slova cizího původu, proto se můžeme domnívat, že ráz se vyvinul v jazyku jako prvek, jenž signalizuje tuto nestandardní situaci. (Volín – Skarnitzl, 2018, s. 21)

V češtině se ráz spontánně objevuje na začátku fonace a na švu samostatných slov, kde druhé z nich začíná vokálem. V normované výslovnosti se realizace rázu pouze doporučuje při styku stejných vokálů na rozhraní dvou slov, to může být pro příklad u spojení slov *nešlo otevřít* [nešlo ʔotevřít]. Realizace se doporučuje i při spojení různých vokálů na hranicích slov, zvláště je-li druhé z nich přízvučný, například ve spojení *mé auto* [mé ʔauto]. Na švu

předpony a slovního základu je užití rázu méně časté, je realizováno pouze při zdůraznění složení slova. Vhodné užití je pak po předponě *nej-*. (Krčmová, 2017a)

Z hlediska spisovné výslovnosti by měl být ráz pravidelně realizován, jelikož přispívá ke kultivovanosti, zřetelnosti projevu a jeho členění, což je v profesionální mluvě dodržováno. Ve výzkumu Jana Volína (Volín, 2012) bylo dokázáno, že většina hlasatelů Českého rozhlasu ráz použila v 95 % možných případů. Dále bylo zjištěno, že více ráz realizují spíše ženy, kde rozdíl oproti mužům je patrný hlavně v nečteném projevu, a to až o 20 %.

Graf 1 Výskyt glotalizace před iniciální samohláskou v procentech využitých možností u žen a mužů ve čteném monologu a v semispontánním dialogu.

Obrázek 5: Výskyt glotalizace u žen a mužů ve čteném monologu a v semispontánním dialogu. Volín, 2012

Zároveň ve výzkumu Michaely Kopečkové (Kopečková, 2023) zaměřenému na profesionální mluvčí z různých regionů byla data potvrzena. Celkem 53 vybraných profesionálů redukovalo ráz průměrně pouze v 11 %. S ohledem na pohlaví byla celková míra chybovosti realizace rázu u mužů 16,2 % a u žen pouhých 8,1 %.

Zajímavé výsledky měl i výzkum Terezy Liebichové (2023), která zkoumala regionální změny v mluvním projevu dětí z Prahy, Ostravy a Uherského Hradiště. Ráz nejvíce realizovaly právě děti z Ostravy a Uherského Hradiště, avšak i děti z Prahy dosahovaly ve čteném projevu úspěšnost přes 90 %. V mluveném projevu tuto hodnotu překročily děti z Ostravy a Uherského Hradiště. Mluvčí z Prahy pak ve spontánním projevu dosáhly průměrné úspěšnosti v 89 %. (Tamtéž, s. 39–40)

Ortoepická norma aktuálně ráz vyžaduje pouze po neslabičných předložkách, tj. ve spojení *s Evou* [s ʔevou], *k Americ* [v ʔamerice], *v euru* [f ʔeuru]. Avšak při pohledu na nářeční oblasti je zjištěno, že mluvčí v Čechách realizují ráz častěji a přirozeněji než mluvčí

na Moravě, kde při řeči bývá ráz zanedbáván a například v případě s předložkami v moravských dialektech po nerealizování rázu asimilace znělosti neproběhne – [v $\widehat{e}uru$]. (Hůrková-Novotná, 1995, s. 25–26) Na základě teorie ve svém výzkumu neočekávám jeho častý výskyt, jelikož sledování mluvčí v této práci hovoří spontánně, nejedná se tedy o profesionály, jako tomu je v případě výše zmíněných studií (Volín, 2012; Kopečková, 2023).

2. 2. 2 Asimilace znělosti

Konsonanty jsou náročnější pro artikulaci než vokály, a proto také mnohem častěji podléhají redukčním a dochází zde k asimilacím, ať už znělostní nebo artikulační.

Asimilace neboli v češtině spodoba vystihuje vztah mezi dvěma nebo více konsonanty, jež se sblíží a získávají společnou vlastnost. Většinou se jedná o asimilaci kontaktní, kdy se přizpůsobují hlásky sousedící. (Krčmová, 2008, s. 90)⁵ Níže se budu věnovat asimilaci znělosti, která je zkoumanou složkou v mé analýze.

V češtině je frekventovanější asimilace zpětná, jinak označována jako anticipační nebo regresivní. Vyznačuje se připodobněním souhlásky předcházející k souhlásce následující, která na ni působí zpětně *hádka* [hátka]. Druhou a méně častou asimilací je progresivní, která naopak od zpětné asimilace ovlivňuje hlásku následující podle souhlásky předcházející, např. *shledat* [sxledat]. Ke znělostní asimilaci dochází pravidelně u párových konsonantů. Sonory, jež jsou konsonanty nepárové, jsou vždy znělé a znělostní asimilace se ve standardní češtině nezúčastňují, a to ani uvnitř slova, ani mezi nimi. Jiná situace je však v běžně mluvené řeči na území Moravy a jejich regionálních varietách, kdy k asimilaci znělosti na hranici slov před sonorami dochází. Ve varietách na území Čech se tedy vyskytuje výslovnost ve spojení *pes rychle* [pes rixle], naopak na Moravě realizace s asimilací [pez rixle]. (Volín – Skarnitzl, 2018, s. 49)

Podobně jako sonory se ve znělostní spodobě chová i retozubná souhláska [v], jež bude ve výzkumu také zohledněna. Tento znělý obstruent se asimilace zúčastňuje, tj. je asimilován, například slovo *včera* se vysloví jako [fčera]. Naopak asimilaci nezpůsobuje (stejně jako sonory), např. *sval* [sval] × *zval* [zval]. Podobně by nemělo docházet ke spodobě na hranici slov, např. *pes vyl* [pez vil]. (Volín – Skarnitzl, 2018, s. 48)

Poměrně specifickou skupinou konsonantů je kombinace *sh*. V tomto případě může docházet k oběma typům znělostní asimilace, podle té můžeme poznat i nářeční skupinu

---

⁵ Vedle asimilace znělosti se v češtině uplatňuje i asimilace artikulačního místa a způsobu. Vzhledem k charakteru práce se jí ale zde úžeji věnovat nebudu.

mluvčího. Je totiž obvyklé, že mluvčí na území Čech bude tvořit asimilaci progresivní (slovo *shoda* vysloveno jako [sxoda]) a naopak mluvčí z území Moravy bude realizovat asimilaci regresivní (*shoda* vysloveno jako [zhoda]). (Tamtéž) To se potvrdilo i v současných výzkumech u profesionálních mluvčích pocházejících z okolí Brna a Ostravy, kteří mají tendenci více realizovat znělé konsonanty před sonorami a konsonantem *v* než ty neznělé, a to v poměru 63 : 37 % (Kopečková, 2023). I ve výzkumu zaměřujícím se na dětské mluvčí bylo potvrzeno, že děti z východomoravské nářeční oblasti více realizují znělé konsonanty, kdežto pražské děti zase více ty neznělé. Dětské mluvčí z Ostravy pak měli u znělých a neznělých konsonantů vyrovnané hodnoty. (Liebichová, 2023, s. 41)

Ke specifickým ve výslovnosti sonor ve spojení s dalšími konsonanty dochází například před koncovkou první osoby množného čísla rozkazovacího způsobu *-me*. Končí-li na neznělou souhlásku párovou (např. ve slovech *kupme*, *vraťme*), za normativní výslovnost určujeme tu s neznělou souhláskou. To znamená, že podoby [kubme], [vraďme] se považují za nenormativní. Při slovech s kmenem končícím na znělý konsonant se norma přiklání spíše k výslovnosti se souhláskou neznělou na konci kmene, tím pádem slova *budme* a *snažme se* by měla být vyslovována jako [buťme] a [snašme se]. Výslovnost s původní souhláskou je považována jako varianta regionální právě z moravského dialektu. Další pravidlo se pojí se spojením slova s předložkou *k*, které začíná nepárovou souhláskou. Tato nesrovnalost se objevuje i před retozubným [v]. Výslovnost se znělou hláskou [g] místo předložky *k* se pokládá za rušivou a nenormativní.

Velkou pozornost s ohledem na výzkum budu věnovat spojení párové a nepárové souhlásky mezi slovy neboli na švu slov, kde slovo je většinou spojeno se slovem neplnovýznamovým. Spojení *jak jinak* nebo *už nikdy* s výslovností [jag jinak] a [už ňigdi] se považuje za rušivě působící odchylku od normy, zvláště v profesionálním projevu. (Hůrková-Novotná, 1995) Ačkoliv cílem této práce není sledovat projevy profesionální, realizace znělých konsonantů před sonorami je poměrně typickým jevem pro moravské regiony. (Krčmová, 2017b) Stejně tak budu přihlížet k realizaci kombinací s výše zmíněným konsonantem *v* a skupiny *sh*, zda se stále vyslovují podle dosavadních předpokladů pro moravské dialekty.

2. 3. Mluvní tempo

Mezi fonetické prostředky patří i mluvní tempo, které spadá pod jevy suprasegmentální. Suprasegmentální jevy jsou prvky, které ovlivňují výslednou stavbu řeči a pomáhají k vytvoření výsledného dojmu projevu a k jeho jednodušší vnímatelnosti. Jedná se o jeden z nejdůležitějších jevů souvislé řeči, jelikož může ovlivnit realizaci dalších složek v projevu, a i jeho segmentaci. Mimo mluvní tempo patří k suprasegmentálním jevům i intonace, frázování, slovní a větný přízvuk, takt. Jelikož se ale práce těmito jevy dále nevěnuje, nebudu se jimi dále zabírat. Ve výzkumu se hlavně zaměřím na to, zda má mluvní tempo v běžné řeči na Moravě větší rychlost a zda odpovídá současným výzkumům, které přibližují níže.

V každém jazyce je možné pozorovat odlišné tempo řeči, jelikož je dáno rychlostí artikulační činnosti a určuje jej počet slabik za jednotku času, nejčastěji právě za sekundu. Kromě celkového tempa řeči daného jazyka existuje i tempo s individuálním návykem.

V rámci komunikace je důležitá proměna tempa v závislosti na obsahu sdělení, kdy například pomalejší tempo je určeno pro zásadnější část výpovědi mluvčího, a na celkové délce úseku řeči. (Krčmová, 2008, s. 174) Rychlé tempo má pak vliv na složky promluvy i na větší šanci asimilace a jiných změn, které by mohly změnit celkovou podobu výpovědi, ať už z emočního hlediska nebo právě z hlediska ortoepického. Mezi často ovlivněné jevy řečovým tempem patří například kvantita vokálů, realizace rázu, redukce konsonantů, anebo i členění výpovědi a intonace. Naopak nebylo potvrzeno, že by na mluvní tempo a jeho vyšší rychlost mělo vliv pohlaví mluvčích. (Kopečková, 2022, s. 136)

Do měření mluvního tempa se běžně zahrnují i pauzy, pokud zohledněny nejsou, jedná se o tzv. tempo artikulační. Průměrná hodnota mluvního tempa českého jazyka se u neprofesionálních mluvčích udává 4,89 slabik/sec, což značí pomalejší tempo. Naměřena maximální hodnota je 6,67 slabik/sec, která značí už tempo rychlejší, a tím pádem složitější pro srozumitelnost promluvy. (Palková, 1994, s. 317). V posledních letech ale výzkumy udávají tempo u profesionálních mluvčích 5,7 slabik/sec (Skalský, 2002), což je považováno za rychlé tempo. Podle výzkumů Jitky Veroňkové z roku 2018 se tempo profesionálních mluvčích pohybuje v rozmezí 5,8–6,3 sl/s a udává se jako rychlé, avšak posluchači je vnímáno jako neutrální. Což by mohlo být důkazem toho, že se průměrná hodnota mluvního tempa v češtině zvyšuje.

Ve výzkumu předpokládám výskyt rychlejšího mluvního tempa, než je považováno za standardní, a to z důvodu spontánních dialogů, které byly pro výzkum využity. Neočekávám však výrazně rychlé tempo, jaké by se mohlo vyskytnout např. u mluvčích například ve slezské nářeční skupině. Dále pak budu zkoumat, zda rychlejší mluvní tempo má vliv na kvalitu promluvy, a zda mluvčí v projevu s rychlým mluvním tempem má větší tendenci k redukci rázu, krácení vokálů a vyššího počtu výskytu znělostní asimilace.

3. Materiál a metoda práce

Ve své bakalářské práci se primárně z hlediska zvukové roviny zaměřuji na mluvní projev neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční skupiny. Respondenti celý život žijí na hranici valašské podskupiny východomoravského nářečí a středomoravské nářeční oblasti, ale sami se více hlásí právě k podskupině valašské. V minulosti se výzkumy zvukové roviny zajímaly spíše o profesionální mluvčí, jako jsou moderátoři televizních a rozhlasových stanic (Kopečková, 2022; Veroňková, 2018) a politici (Kučera, 2023). Byli zkoumáni také neprofesionální mluvčí působící na platformě YouTube (Bujoková, 2022), neprofesionální mluvčí z oblasti Moravy a Slezska (Bláha – Svobodová, 2018) a také děti pocházející z Prahy, Ostravy a Uherského Hradiště (Liebichová, 2023). Výzkumy neprofesionálních mluvčích v konkrétním menším regionu se zaměřením na složky zvukové roviny nejsou v poslední době tak rozsáhlé.

Cílem bakalářské práce je přiblížení aktuální situace mluvního projevu neprofesionálních mluvčích z vybrané oblasti a potvrdit nebo vyvrátit dosavadní teoretická východiska o nářečních prvcích v projevu respondentů žijících ve východomoravské oblasti. Jelikož tito nepatří mezi profesionální mluvčí a ani ve svých profesích není projev jejich „hlavní nástroj“, nepředpokládám dodržování výslovnostní normy, naopak lze očekávat častější zastoupení regionálních specifik. Jejich zkoumaný projev byl totiž zachycen v nepřipravené situaci při běžném spontánním rozhovoru.

V segmentální rovině jsem se zaměřila na kvalitu a kvantitu vokálů, výslovnost konsonantů spojenou hlavně se znělostní asimilací u sonor a na realizaci rázu před vokály na hranici slov. Dále jsem se zaměřila na mluvní tempo spadající do roviny suprasegmentální. Domnívám se, že vybraní mluvčí, již pochází z oblasti, kde se nářečí v mluveném projevu stále silně vyskytuje, nebudou, jak jsem již zmínila, dodržovat výslovnostní normu a spíše potvrdí výjimky související s nářečím.

Z hlediska sledovaných jevů konkrétně očekávám:

- v případě rázu jeho častou redukci, zvláště v pozicích mezi neslabičnou prepozicí a slovem začínající na vokál, poté na hranici dvou slov, kde druhé slovo začíná na vokál. Dále očekávám výrazný rozdíl realizace mezi muži a ženami, jelikož i ve studiích J. Volína (2012) a M. Kopečkové (2023) byl tento aspekt potvrzen.
- asimilaci znělosti před sonorami a konsonantem v hlavně na znělý konsonant, zvláště pak u neplnovýznamových slov, a její častý výskyt.

- rychlejší mluvní tempo, než je bráno za průměrné u neprofesionálních mluvčích, jeho srovnatelné hodnoty s profesionály.
- výskyt zavřených vokálů v některých situacích.
- průměrnou délku vokálů, která se udává jako normativní s možným krácením dlouhých vokálů.

Zároveň očekávám i výskyt dalších jevů vyznačující nářeční projev, jako je například elize určitých konsonantů uprostřed slov, konsonant *-t'* na konci sloves anebo dialektická slova.

3. 1. Výběr mluvčích a sběr materiálu

K získání materiálu pro výzkum jsem zvolila neprofesionální mluvčí z obce Rusava, jež se nachází na hranici středomoravské a východomoravské nářeční skupiny. Mluvčí v této obci žijí celý život a dojíždějí kvůli svému povolání do okolních větších měst. Pro analýzu jsem zvolila 12 respondentů z věkové skupiny od 25 do 45 let, kteří mají různá povolání a dosažené vzdělání v rozmezí od střední školy s výučním listem až po vysokoškolské studium. Aby byl výběr mluvčích genderově vyrovnaný, je zde zastoupeno šest mužů a šest žen. Tento atribut tak bude zohledněn i v analýze.

Mluvní projev je zachycován většinou v domácím prostředí při běžném rozhovoru, tudíž mluvčí nemohli nijak připravit svůj projev, což pro mě bylo zásadní. Vybraní respondenti byli seznámeni s účelem nahrávek a souhlasili s jejich použitím. Zároveň pak vyplnili identifikační štítek s informacemi o vzdělání, bydlišti a věku, které jsou přidáné v seznamu příloh (Příloha č. 1).

Vzorky k výzkumu byly vždy zaznamenány ve formě dialogu dvou respondentů na nahrávací přístroj, nejčastěji mobilní telefon, kdy kvalita nahrávky byla pro výzkum dostačující. Dialogy byly pořízeny během jednoho půlroku, a to od září 2023 do dubna 2024. Každý zkoumaný vzorek je nahrávka dialogu, která má přibližně 5–7 minut a je ve většině případů rozvržena tak, aby každý z mluvčích měl stejný prostor pro výstup. Zvukové stopy jsou ve formátu mp3 nebo film MPEG, podle použitého mobilního zařízení. Pokud nahrávka měla větší časový rozsah, než bylo pro výzkum potřeba, zkrátila jsem rozhovor na vybraný úsek pomocí programu *Wondershare Filmora*.⁶

---

⁶ Copyright © 2024 Wondershare

Pro fonetickou analýzu jsem využila program *Praat*⁷. Pro práci s programem Praat jsem musela některé nahrávky převést do formátu mp3. Na převod jsem použila volně přístupný program *Cloudconvert*⁸.

3. 2. Postup při analýze

Při výzkumu jsem hodnotila projev vybraných mluvčích na základně vlastní percepce nebo jsem využila veřejně přístupný program *Praat* k ověření vlastní percepce nebo k získání dalších dat jako jsou hodnoty formantů vokálů a jejich kvantita. Před analýzou jsem dialogy ortograficky přepsala podle pravopisné normy českého jazyka. V prepisu jsou ale zachována nespisovná slova, která jsou obsahem hovorové mluvy. Transkripce jsou obsahem Přílohy č. 2. Poté jsem si manuálně zaznamenávala proběhlé změny především na základě vlastní percepce.

Při hodnocení jednotlivých jevů se řídím dle tradičního popisu fonetické roviny českého jazyka (Krčmová, 2008) a ortoepické normy (Hůrková-Novotná, 1995). Zároveň přihlížím k současným výzkumům (např. Kopečková, 2022 a 2023; Veroňková, 2018; Volín, 2012). Předmětem mé práce není hodnocení jednotlivých mluvčích, ale pouze popis současného projevu vybrané věkové skupiny respondentů z určité nářeční oblasti.

3. 3. Fonetická transkripce

Fonetická transkripce je nástrojem pro záznam zvukové řeči, kde takto přepsaný text podává informace o skutečném znění promluvy. V odborných studiích se k transkripci většinou používá mezinárodní systém IPA (*International Phonetic Association*), kterou ale já ve své práci nevyžívám. (Krčmová, 2008, s. 23–25)

V celé práci se objevují příklady zapsané pomocí české fonetické transkripce, kde jedna hláska odpovídá jednomu grafému, a dodržuje tak princip 1 : 1. Příklady zapsané ve fonetické transkripci jsou vždy uvedeny v hranatých závorkách. Česká fonetická transkripce využívá grafémy známé pro český jazyk, ale také se zde vyskytují znaky, které nemají žádný odpovídající grafém. (Tamtéž)

V mé práci se ze speciálních značek vyskytují:

[ʔ] – ráz

[x] – neznělé ch

---

⁷ Boersma a Weenink, © ppgb, October 16, 2021

⁸ © 2024 Lunaweb GmbH, September 28, 2023

- [ř] – neznělé ř
- [ŋ] – velární n
- [m] – labiodentální m
- [bʰ] – měkká retnice
- [r], [l], [m], [n] – slabikotvorné hlásky
- [au] - diftong
- [t] – tvrdé l
- [l̥] – měkké l
- [i] – vokály i a y
- [a:] – dloužený vokál
- [/] – pauza
- [---] – nesrozumitelné slovo
- [+] – vypuštění hlásky
- [:D] – smích

3. 4. Analýza zkoumaných položek a zpracování dat

Kvalita a kvantita vokálů

Pro analýzu kvality vokálů jsem si u každého respondenta vybrala čtyři krátké a čtyři dlouhé zástupce příslušného vokálu, to znamená dohromady osm zástupců *a/á, e/é, i/í, u/ú* a čtyři zástupce vokálu *o*. Vokály k měření byly zvoleny před samotnou analýzou z přepisu dialogu. Byly vybrány dva vokály v mediální a dva ve finální pozici (zvlášť pro krátké a zvlášť pro dlouhé vokály). Pokud nebyl příslušný vzorek nalezen ve vybrané pozici, ale byl realizován na začátku slova, použila jsem ho místo něj.

Pro analýzu kvantity vokálů jsem použila stejné vzorky jako u analýzy kvality vokálů. U kvantity také v analýze porovnávám poměry krátkých a dlouhých vokálů. V obou částech výzkumu jsem nepracovala s dlouhou hláskou [ó], jelikož se tento vokál běžně neobjevuje v řeči a v dialozích nebyl téměř vůbec realizován. U některých mluvčích nebyl nalezen dostatečný počet vokálů pro vzorek, hlavně u vokálů *ú* a *é*. Proto nelze některé průměrné hodnoty zobecnit, jelikož jsou počítány z menšího počtu vzorků.

K výzkumu kvality a kvantity vokálů jsou využita program *Praat*, s jehož pomocí jsem naměřila hodnoty formantů F_1 a F_2 , poté jsem vypočítala jejich průměrné hodnoty od všech respondentů, které zobrazuji v Grafech č. 1 a 2. Ty pak porovnávám i z hlediska rozdílu

mezi muži a ženami. Kvantitu vokálů pak zobrazuji pomocí průměrných hodnot jednotlivých vzorků zvolených hlásek, ty pak představuji v Grafu č. 3 a porovnávám jejich délky i z pohledu rozdílu mezi pohlavím mluvčích.

Zjištěná data, jak kvality, tak kvantity vokálů, pak porovnávám s průměrnými hodnotami v monografiích Z. Palkové (Palková, 1994) a Skarnitzla, Šturma a Volína (Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016), případně s dalšími studiiemi.

Ráz

Při zkoumání realizace rázu jsem se zaměřila na jeho vynechávání a případné splývání slov či kombinací prepozic se slovy. Jak uvádějí autoři výše zmíněných teorií (např. Hůrková-Novotná, 1995; Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016), na Moravě se ráz realizuje méně a nedbá se tolik na jeho použití. U jednotlivých respondentů komentují tendenci ráz nerealizovat před slovem, kde se nachází vokál na jeho začátku, uprostřed slova po prefixu, po prepozici nebo v kompozitech. Při zkoumání jsem si vždy poznamenala počet předpokládaných výskytů rázu a poté počet případů, kde nebyl ráz realizován. Na základě zjištěných dat byla vypočítána míra chybovosti, uváděna je v procentech. Hodnoty jsem pak zpracovala do grafů, kde porovnávám společně všechny mluvčí nebo míru chybovosti s ohledem na pohlaví mluvčích, kde očekávám větší redukci u mužů než u žen kvůli většímu zřeteli na srozumitelnost projevu u ženských mluvčích. Dále jsem své výsledky porovnávala se současnými daty z novějších výzkumů (Liebichová 2023; Kopečková, 2022; Veroňková, 2018; Volín, 2012).

Asimilace znělosti před sonorami

Nesprávnou výslovnost konsonantů, tj. jejich asimilace, jsem zkoumala pouze před sonorami neboli před hláskami jedinečnými, které netvoří s dalším jiným konsonantem znělostní pár, a před hláskou [v]. Asimilace neboli spodoba znělosti ve většině případů nezpůsobuje špatné porozumění, pouze může působit rušivě. Jak jsem uvedla v teoretické části (viz Kapitola 2. 2. 2), znělostní spodoba před sonorami je regionální jev, jenž se vyskytuje právě na Moravě, proto ji očekávám i v mém výzkumu.

Posuzovala jsem ji hlavně na základě vlastní percepce, kdy jsem si nejdříve v ortograficky přepsaném dialogu zaznačila místa, kde by se asimilace mohla vyskytnout a poté zaznačila pozice, kde se opravdu projevila. Poté jsem realizované asimilace rozdělila na znělou a neznělou a porovnávala jejich poměr⁹, jak u jednotlivých mluvčích, tak souhrnně i

---

⁹ V analýze asimilace znělosti jsem nezohledňovala, jaký byl původní konsonant, tj. znělý nebo neznělý. Pro výzkum pro mě byla důležitá až realizace

s přihlédnutím na pohlaví. Výsledky pak zobrazuji pomocí grafů (Grafy č. 9 a 10) a Tabulky č. 1, kde je zaznačen celkový počet a rozdělení asimilací u jednotlivých mluvčích.

Mluvní tempo

Pro analýzu rychlosti mluvního tempa vybraných mluvčích jsem nejdříve přepsala nahrané dialogy do zjednodušené fonetické transkripce, kde jsem pak vybrané promluvy mluvčích manuálně rozdělila na slabiky. Pro výpočet mluvního tempa respondentů byly vybrány úseky bez výrazných odmlk a dlouhých pauz. Daný počet slabik určité části promluvy jsem poté vydělila počtem sekund zvukové nahrávky určité části dialogu. Do výsledků jsem pak výsledek určila v jednotce počet slabik za sekundu (sl/s). Výsledné hodnoty jsem porovnávala s průměrnými hodnotami ze současných studií (Kopečková, 2022; Veroňková, 2018) a s hodnotami Zdeny Palkové z roku 1994. (Palková, 1994, s. 317)

Další pozorované jevy

Během analýzy jsem narazila na další regionální jevy opakující se u všech mluvčích. Mezi ty patří např. dialektická slova, původní vokály uprostřed slov nebo koncovky a opakující se elize uprostřed a na začátku slov. Tyto položky jsem sledovala zvlášť a při velkém výskytu porovnávala mezi jednotlivými mluvčími, zda se vyskytují i jinde v takovém množství. U elize jsem se zaměřila na to, jaké hlásky byly eliminovány a v jakých slovech byla elize nejčastěji realizována. Analýzu těchto jevů budu poté rozebírat v samostatné kapitole výzkumu, jelikož nejsou mým hlavním cílem.

4. Analýza

4. 1. Kvalita vokálů

Kvalita vokálů se určuje podle hodnot formantů F_1 a F_2 , kdy každý vokál má své pásmo, ve kterém by se určité hodnoty měly pohybovat. Tato pásma uvádí mj. Z. Palková (1994, s. 174). Novější studie (např. Skarnitzl – Volín, 2016) udávají pouze průměrné hodnoty a většinou jsou zaměřeny pouze na určitou skupinu (jako jsou profesionální mluvčí, mužští zástupci respondentů ad.), ale ve velké míře se shodují s údaji Z. Palkové. Tabulku s hodnotami frekvenčních pásem podle Z. Palkové přikládám v Příloze č 3.

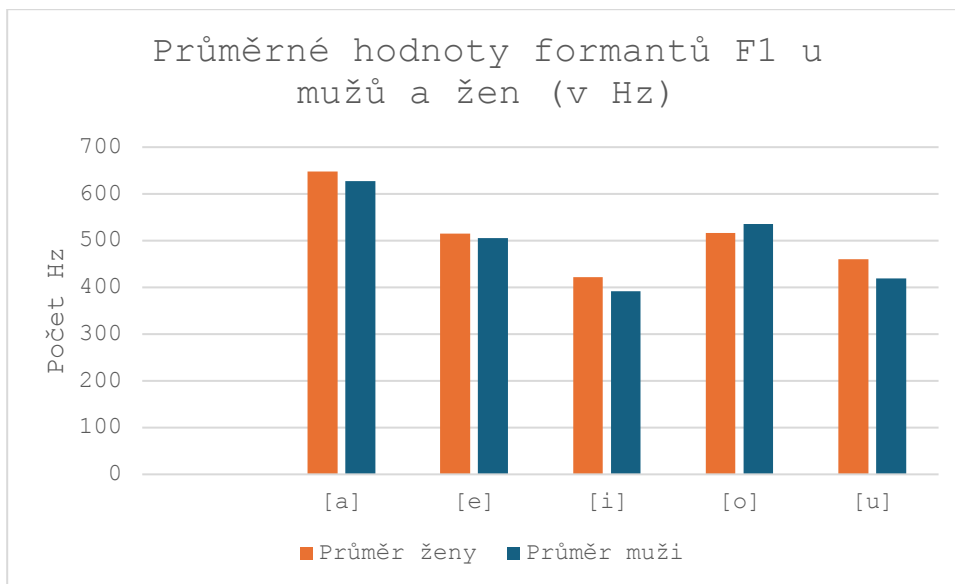
Při pohledu na výsledky měření jednotlivých vzorků vokálů u všech mluvčích, jež jsou zobrazeny v Grafu č. 1 a Grafu č. 2 níže a detailněji v tabulkách v Přílohách č. 4 a 5, lze rozpoznat nestabilní hodnoty, což jsem očekávala. Výslovnost vokálů [o] a [u] je u všech mluvčích zavřenější, také celkový průměr všech hodnot se pohybuje nad frekvenčním pásmem F_2 . Naopak velmi těsnou průměrnou hodnotou F_2 má vokál [i] a [í], kde byla průměrná hodnota všech vzorků naměřena 2008,42 Hz, odpovídá tak výsledkům současným, např. Skarnitzl – Volín, (2012), přičemž jsou mé výsledky srovnatelné především s hodnotami krátkého vokálu [i], kdy je jeho průměrné pásmo nižší, než je tomu u dlouhého vokálu [í]. Hodnoty formantu F_2 u hlásek [a] a [e] korespondovaly s hodnotami frekvenčního pásma daného vokálu, kdy F_2 u vokálu [a] je 1472,97 Hz a u [e] 1691,63 Hz.

Naopak hodnoty F_1 se u všech vokálů kromě [a] pohybovaly v daném rozmezí, přesněji na spodní hranici pásma. U vokálu [a] byla hodnota pod průměrem a to 634,45 Hz, což opět značí zavřenou výslovnost, která je očekávána u mluvčích zkoumaného východomoravského dialektu.

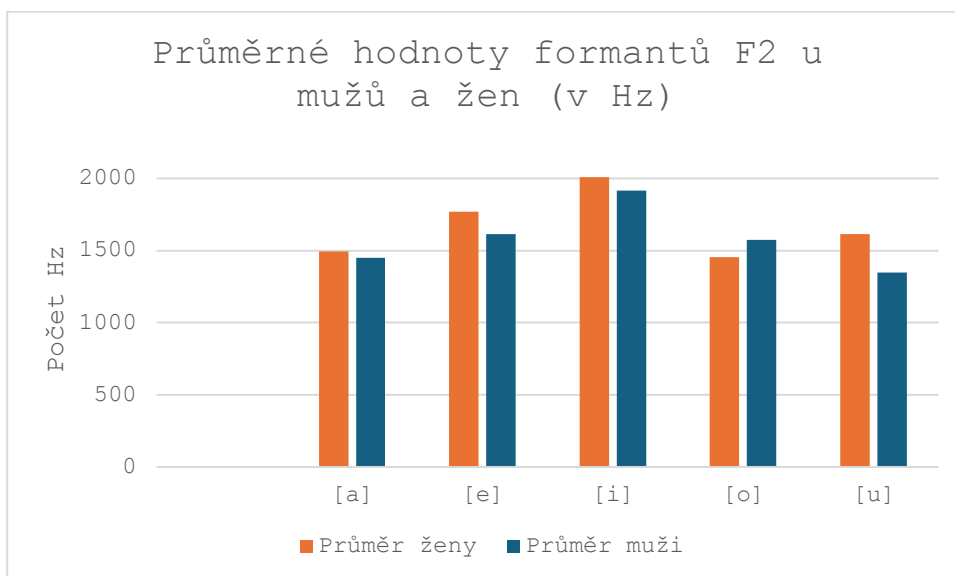
Při pohledu na průměrné hodnoty krátkých a dlouhých vokálů nejsou rozdíly výrazné. Největší rozdíl mezi hodnotami formantu F_1 mají vokály [u] a [ú], a to 51,84 Hz. U formantů F_2 jsem zjistila největší rozdíly u vokálů [e] a [é], kdy kratší vokál má hodnotu o 89,7 Hz vyšší než delší. U vokálů [i] a [í], u nichž jsem očekávala rozdíl mezi formanty F_2 vyšší, se výrazný rozdíl neprojevil a obě hodnoty se pohybují v rozmezí 1930–1995 Hz.

S ohledem na pohlaví se průměrné hodnoty formantů F_1 a F_2 zásadně neliší. U formantu F_1 je největší rozdíl u vokálu [i], a to o 30 Hz, přičemž vyšší hodnoty vykazují ženy. U formantu F_2 byl největší rozdíl u vokálu [u], kdy opět u žen byla průměrná hodnota o 267 Hz vyšší než u mužů. Zajímavý výsledek přinesly průměrné hodnoty F_2 u vokálu [o], kdy vyšší hodnota byla naměřena u mužů, a ne u žen jako u ostatních vokálů. Rozdíl mezi

hodnotami byl o 117 Hz. Ačkoliv se objevila tato odchylka, mé výsledky potvrzují dosavadní teoretická východiska, která hovoří o tom, že frekvenční hodnoty vokálů u žen jsou vyšší než u mužů (viz např. Kopečková, 2022, s. 61). Konkrétní naměřené hodnoty formantů F_1 a F_2 s ohledem na pohlaví zobrazují Grafy č. 1 a 2.

Graf 1: Průměrné hodnoty formantu F_1 u mužů a žen (v Hz)

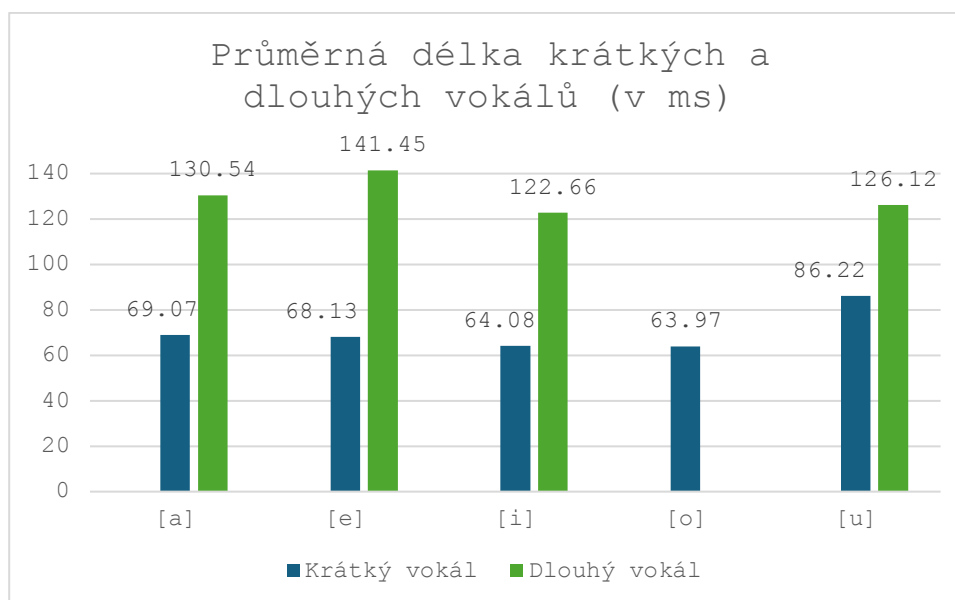
Graf 2: Průměrné hodnoty formantů F_2 u mužů a žen (v Hz)

Má analýza sice potvrdila výskyt zavřených vokálů, ale rozdíl od průměrných hodnot není tak velký a rozsáhlý, jak jsem očekávala. Překvapivý výsledek přinesla analýza u frekvenčního formantu F_1 vokálu [a], kdy naměřená hodnota byla nižší než průměr frekvenčního pásma. S porovnáním všech průměrných hodnot Skarnitzla a Volína (2012) naměřené hodnoty mé analýzy se od nich v mnoha případech liší a pohybují se až o 200 Hz

mimo dané hodnoty. Podobné výsledky má i komparace s naměřenými hodnotami u profesionálních mluvčích M. Kopečkové (2022, s. 171).

4. 2. Kvantita vokálů

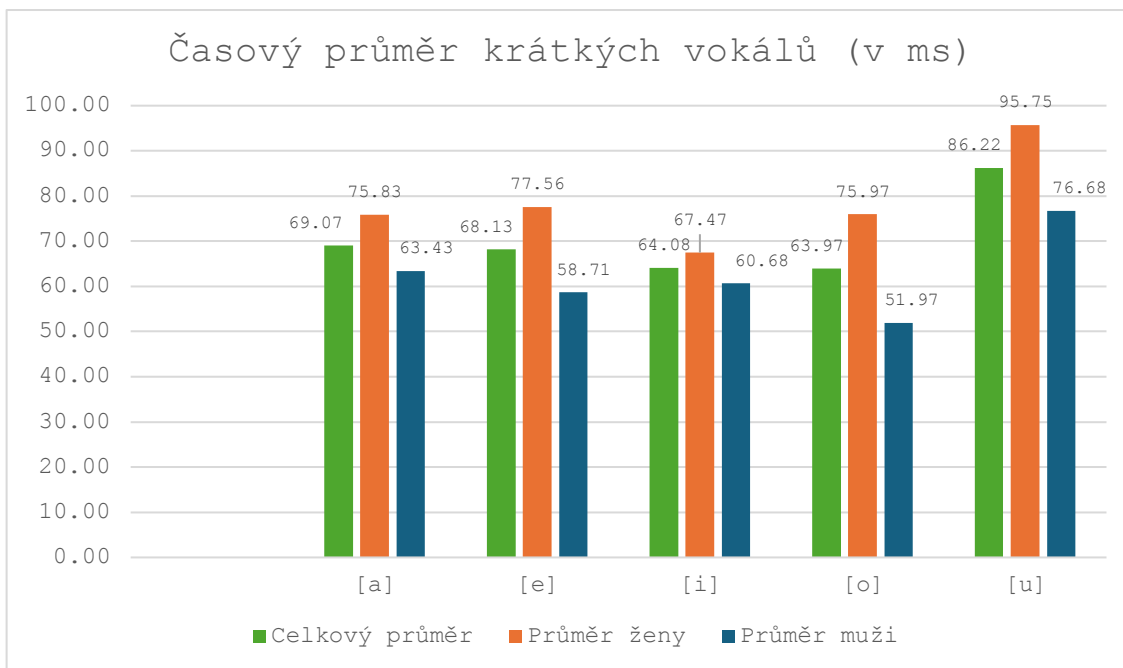
Délka vokálů se měří v milisekundách a podle normy by dlouhý vokál měl být dvakrát delší než krátký. Ale jak jsem uvedla výše, v rámci novějších studií bylo zjištěno, že tato norma už se nedodrží a většinou jsou vokály pouze o 70 % delší, avšak to neplatí u vokálů *i/i*, kdy je rozdíl mezi nimi menší (pouze 30 %). Dále pak novější studie představují, že průměrné trvání krátkých vokálů se pohybuje okolo 50 ms a dlouhé trvají přibližně 70 ms (Skarnitzl – Volín, 2012). Tato tvrzení má analýza nepotvrzuje, jelikož průměrné hodnoty krátkých vokálů se pohybovaly přes 64 ms a u dlouhých přes 120 ms. Například hodnoty krátkého a dlouhého vokálu [u] byly 86,22 ms a 126,12 ms. U ostatních vokálů je rozdíl mezi nimi dokonce větší, což znázorňuje Graf č. 3.

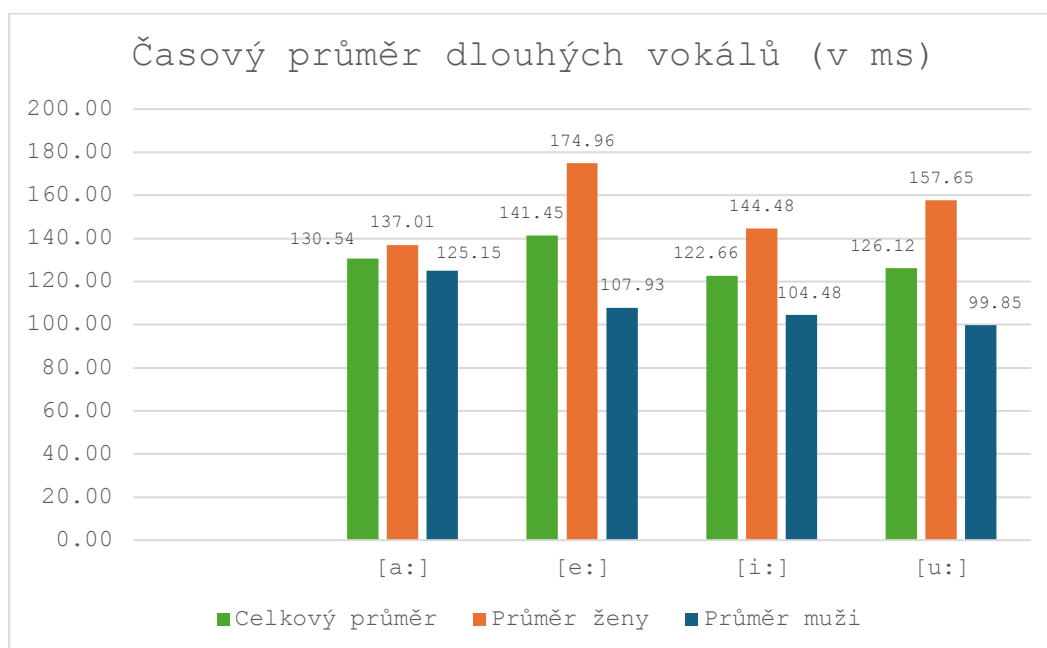
Graf 3: Průměrné hodnoty krátkých a dlouhých vokálů

Při porovnání mužů a žen v kvantitě vokálů (viz Graf 4 a Graf 5) z průměrných hodnot vyplývá, že ženy mají všechny vokály o něco delší než muži. U krátkých vokálů nejsou rozdíly tak velké jako u těch dlouhých, kdy největší rozdíl u vokálu [é] je o 70 ms. Co se týče jednotlivých hodnot krátkých vokálů, u žen se pohybují v rozmezí 67–95 ms, u mužů zase od 51 ms do 76 ms. U dlouhých vokálů je rozpětí u žen 137–174 ms a u mužů 99–125 ms. U dlouhých vokálů lze naopak rozpoznat kratší dlouhé vokály u mužů než u žen.

Graf 4: Časové průměry krátkých vokálů s ohledem na pohlaví (v ms)

Graf 5: Časové průměry dlouhých vokálů s ohledem na pohlaví (v ms)

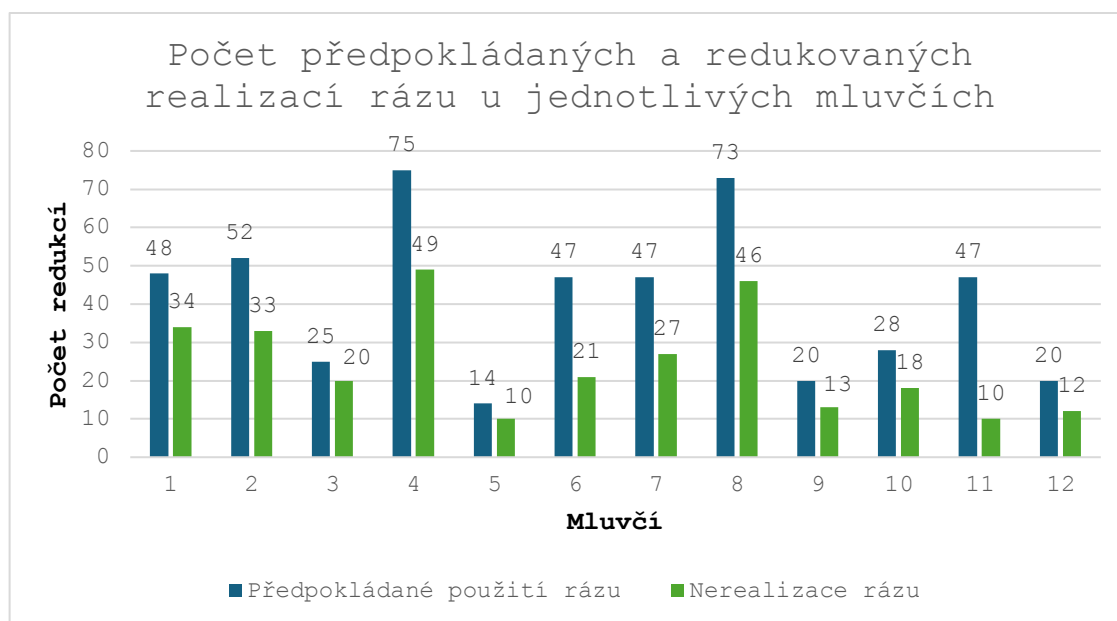
Výzkum kvantity vokálů nepotvrdil moravskou krátkost, kterou jsem částečně očekávala u dlouhých vokálů. Důkazem jsou vyšší průměrné hodnoty všech vokálů (a to krátkých i dlouhých), než udávají novější studie o profesionálních mluvčích. Analýza však ukázala rozdíl v realizacích dlouhých vokálů u mužů a žen, kdy muži realizují dlouhé vokály kratěji oproti ženám, například vokál [i:] mají v průměru o 70 ms kratší než ženy. Výsledky

lze obecně hodnotit pozitivně, jelikož mluvčí z hlediska průměrných hodnot krátké a dlouhé vokály jasně odlišují.

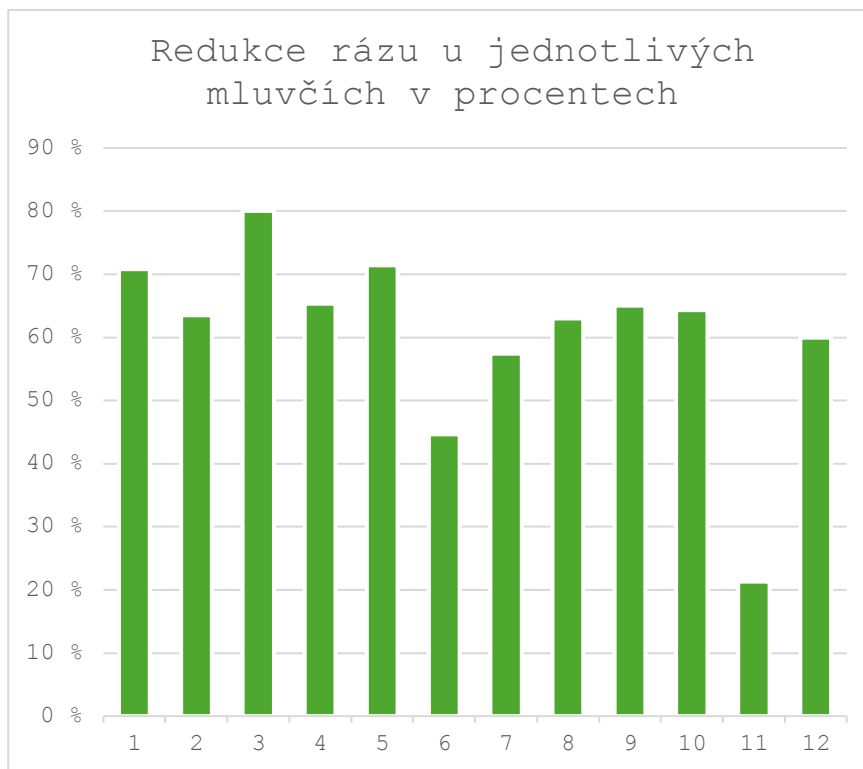
4. 3. Ráz

S ohledem na teoretická východiska o realizaci rázu na Moravě, tedy o tendenci k jeho redukci či vynechávání jsem předpokládala, že v projevech mnou analyzovaných mluvčích bude docházet k vázání slov a slovních kombinací. Na základě zjištěného lze říci, že tyto předpoklady se v mém výzkumu potvrdily. Vybraní mluvčí ve svých projevech měli ve většině případů hodně výskytů pro předpokládanou realizaci rázu, avšak ráz samotný realizovali jen přibližně z poloviny.

Celkový počet předpokládaných výskytů rázu ve všech dialozích byl 449, ale z více jak 65 % ráz nebyl realizován. Souhrnný počet redukcí činil 293. Nejvíce docházelo k vázání v kombinacích prepozice + slovo nebo prepozice začínající na vokál *a*, například ve spojení [nastoupila do auta], [no já +sem to nosíval ale] atd. Poté pak po neslabičných prepozicích před slovem začínající samohláskou ve spojení [v itáliji], [v americe] a další. V tomto případě je také patrné, že respondenti zde ponechávají znělou podobu prepozice, což je v případě mluvčích z moravských regionů opět typické. Při ohledu na jednotlivé mluvčí se počet předpokládaných výskytů pohyboval ve většině případů okolo 50, ale jsou zde i extrémní výjimky, kdy se výskytů pohybovaly okolo 80 a pak zase okolo 20 pozic. Všechny poměry redukce rázu v projevu jednotlivých mluvčích zobrazuje Graf č. 6 a míra chybovosti (v %) jednotlivých respondentů je zobrazena v Grafu č. 7.

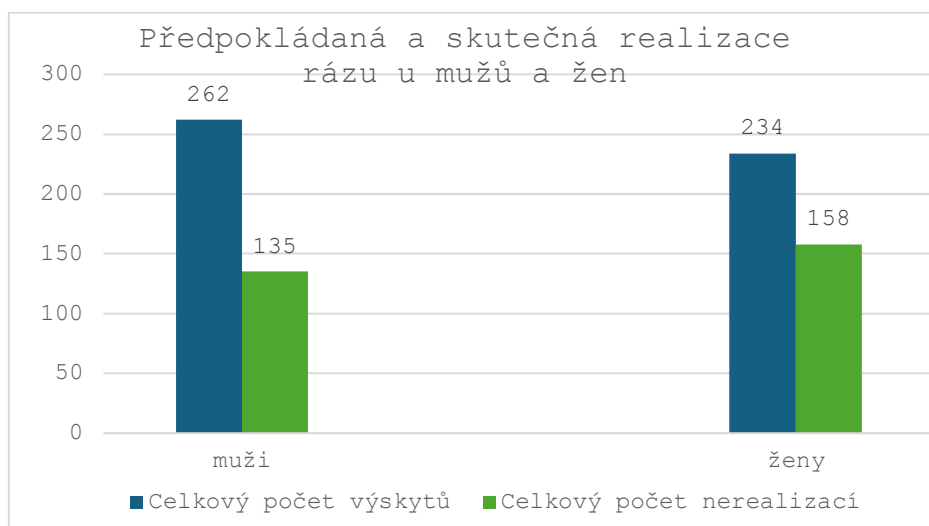

Graf 6: Počet předpokládaných a redukováných realizací rázu u jednotlivých mluvčích

Graf 7: Procentuální redukce rázu jednotlivých mluvčích

Zajímavý výsledek mi v analýze rázu vyšel při porovnání mužů a žen. Domnívala jsem se, že více budou ráz redukovat muži a ženy budou dávat větší zřetel na srozumitelnost svého projevu. Tento předpoklad byl podpořen díky výsledkům analýzy Volína z roku 2012 a Kopečkové z roku 2023, které jsem zmínila v předešlých kapitolách. Ale má analýza vykazuje opačné výsledky, kdy ženy v nepřipraveném projevu redukovaly ráz více než muži. Celkový rozdíl mezi nerealizací rázu u žen je až o 16 % vyšší než u mužů, kdy muži redukovali ráz v 51,5 % a ženy v 67,5 % případů. Graf č. 8 zobrazuje pak celkové poměry výskytů a redukcí rázů u jednotlivých pohlaví.

Graf 8: Předpokládaná a skutečná realizace rázu u mužů a žen

Možný vliv na realizaci rázu u vybraných respondentů ale nemusí mít pouze jejich dialektický původ, ale i mluvní tempo, které jsem u respondentů naměřila 5,76 sl/s, což je vyšší hodnota, než bývá považováno za průměrnou rychlost. U respondentů se tento vliv sice potvrdil, ale rozdíl v redukcích rázu mezi rychleji a pomaleji mluvícími respondenty nebyl tak značný, abych mohla toto tvrzení zobecnit.

Na základě zjištěných dat jsou tedy potvrzena teoretická východiska ohledně častého redukování rázu na Moravě, míra chybovosti, resp. vynechání rázu činí 65 %. Oproti profesionálním mluvčím, kteří jej redukují pouze jen v 10 % případů, i s přihlédnutím na jejich regionální původ, je u neprofesionálů opravdu výrazný rozdíl. Zároveň se výsledky s dalšími studii neshodují ani v případě rozdílného pohlaví, kdy u profesionálů byl zaznačen mezi nimi rozdíl, v běžné mluvě tento faktor zřejmě nehraje u redukce rázu roli.

4. 4. Asimilace znělosti před sonorami

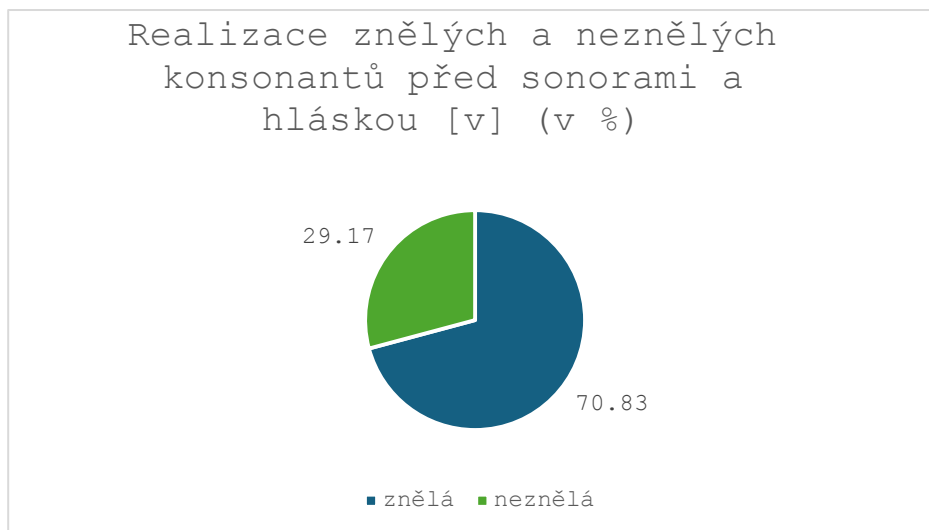
I přes rozlišné dialogy a promluvy respondentů se vyskytly pozice, kde by se před sonorami a konsonantem v mohla realizovat znělostní asimilace, ale výskyt takových situací nebyl tak častý, jak jsem předpokládala. Ve všech projevech se znělostní asimilace u sonor a konsonantu v mohla vyskytovat celkem v 72 případech¹⁰.

Z výsledku šetření vyplývá poměr znělé a neznělé realizace konsonantů 51 : 21. To částečně vyvrací současné výzkumy u profesionálních mluvčích. Například u analýzy Michaely Kopečkové z roku 2023 převažovala před sonorami realizace neznělých konsonantů (především u mluvčích Čech, ale také u moderátorů z Moravy, byť již v nižším poměru), pouze u mluvčích z okolí Ostravy převažovaly konsonanty znělé, ale pouze v poměru 54 : 46. Pravděpodobně fakt, že mí zkoumaní mluvčí nejsou profesionálové a celý život se pohybují na Moravě, ovlivnil výsledky výzkumu. Jelikož hodnoty podobné mé analýze se vyskytly i ve výsledcích studie T. Liebichové (2023), která u dětských mluvčích z Uherského Hradiště také zaznamenala více znělých konsonantů než neznělých. (Liebichová, 2023, s. 41)

Má sonda tedy stejně jako v případě rázu potvrzuje teoretická východiska, tedy že mluvčí z oblasti Moravy mají tendenci ke znělé výslovnosti konsonantů před sonorami. Celkové procento znělé a neznělé asimilace u respondentů zobrazuje Graf č. 9 (uváděno v %).

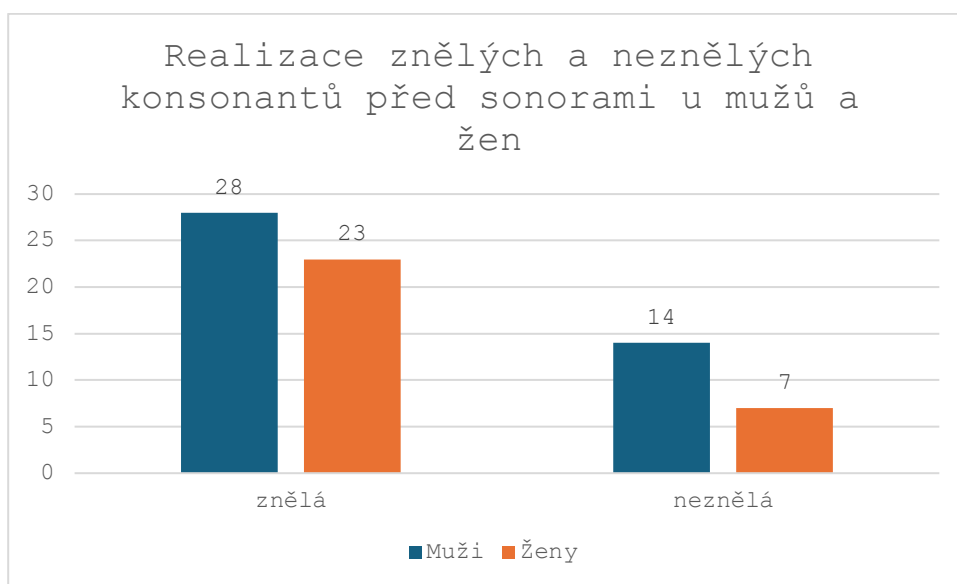
---

¹⁰ 72 případů je celkovým počtem všech asimilací, tj. asimilací s původním znělým i neznělým konsonantem.

Graf 9: Zastoupení znělé a neznělé realizace konsonantů před sonorami a [v]

Pokud jde o rozlišnosti realizace asimilace mezi muži a ženami, podle analýzy ženy mají celkově větší tendenci realizovat konsonanty znělé. Ve všech realizacích asimilovaly ze 2/3 právě na znělé konsonanty a pouze z 1/3 na neznělé. Muži pak realizovali zhruba o polovinu více znělých konsonantů než neznělých. Celkové výsledky znělostní asimilace u mužů a žen zobrazuje Graf č. 10.

Graf 10: Realizace znělých a neznělých konsonantů před sonorami a konsonantem v u mužů a žen

Nejčastěji docházelo k asimilaci, resp. znělé výslovnosti konsonantů před *j* a *n*, ve spojení [tag jdu], [jag je], [ješ'ťe z nějakým projektem], [pag ňáci vodaři]. Poměrně pravidelně byly zněle realizovány konsonanty *k*, *ž*, *d'*. Pokud se jednalo o spojení prepozice a slovo začínající na sonoru, asimiloval se i konsonant *s* na svou znělou podobu, tj. [z]. Asimilace

znělosti před konsonantem *v* se hlavně vyskytovala v pozicích [tag vid'íš], [tag ve venkúvru] [xod'it z vakama] apod. Celkový počet asimilací znělosti před sonorami a konsonantem *v* s ohledem na jednotlivé mluvčí zobrazuje Tabulka č. 1.

Respondenti	Znělá realizace	Neznělá realizace	Celkem
Ženská mluvčí 1	2	1	3
Ženská mluvčí 2	8	6	14
Ženská mluvčí 3	5	0	5
Ženská mluvčí 4	5	0	5
Ženská mluvčí 5	2	0	2
Ženská mluvčí 6	1	0	1
Mužský mluvčí 1	7	4	11
Mužský mluvčí 2	6	1	7
Mužský mluvčí 3	1	1	2
Mužský mluvčí 4	5	1	6
Mužský mluvčí 5	5	3	8
Mužský mluvčí 6	4	4	8
Celkem	51	21	72

*Tabulka 1: Celkový výčet realizovaných asimilací znělosti před sonorami a konsonantem *v* u jednotlivých mluvčích*

Ačkoli jsem neměla možnost zkoumat znělostní asimilaci na tak bohatém materiálu, jako byl například u analýzy rázu, a to z důvodu menšího výskytu pozic, má analýza potvrdila hypotézu, že i sonory ovlivňují okolní konsonanty k asimilaci a záleží na pozicích, jaký konsonant se asimilaci podvolí. Typickou regionální tendenci k asimilaci potvrdily zejména změny u konsonantu *k*, tj. v úseku [tag jdu jako pro ten ba'ox] ve finální pozici a u prepozice *s* v úseku [z vakama] nebo [biz mňela].

4. 5. Mluvní tempo

Jak už jsem zmiňovala v teoretické části, průměrné mluvní tempo podle Z. Palkové by v českém jazyce mělo být 4,89 slabik za sekundu (sl/s). Maximálnímu mluvnímu tempu se pak udává hodnota 6,67 sl/s. Novější studie ale potvrdily (Kopečková 2022; Veroňková, 2018) že u profesionálních mluvčích se mluvní tempo pohybuje okolo 5,7 slabik za sekundu, a i přesto adresátům nepřijde jako nesrozumitelné. Nenáročná percepce takového tempa neprofesionálními mluvčími může naznačovat celkové zrychlení mluvy v českém jazyce, tudíž by vyšší hodnoty mohly být naměřeny nejen u profesionálů.

Podle mých předpokladů a na základě předchozích výzkumů jsem u respondentů očekávala vyšší mluvní tempo, a to zejména kvůli jejich dialektické oblasti, v níž celý život

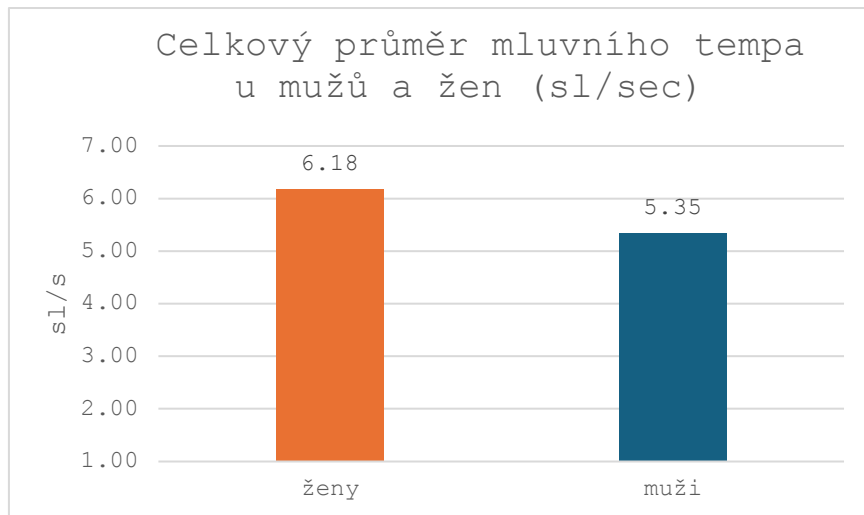
žijí. V teoretické části se odkazují na rychlejší mluvní tempo ve východomoravské a slezské nářeční oblasti, což se podle mého měření potvrdilo ve většině případů. Pouze 3 respondenti se pohybovali v průměrné hodnotě podle Z. Palkové, ostatním bylo naměřeno tempo rychlejší. U jednotlivých mluvčích se hodnoty pohybují na škále od 4,79 sl/s do 7,43 sl/s, kdy jednotlivé hodnoty respondentů zobrazuje Tabulka č. 2:

Respondenti	slabik/s	Respondenti	slabik/s
Ženská mluvčí 1	4,86	Mužský mluvčí 1	5,71
Ženská mluvčí 2	7,44	Mužský mluvčí 2	4,83
Ženská mluvčí 3	6,73	Mužský mluvčí 3	6,14
Ženská mluvčí 4	5,5	Mužský mluvčí 4	5,36
Ženská mluvčí 5	5,5	Mužský mluvčí 5	4,79
Ženská mluvčí 6	5,15	Mužský mluvčí 6	5,27

Tabulka 2: Průměrné hodnoty mluvního tempa u jednotlivých mluvčích

Co se týče porovnání mužů a žen, už z tabulky lze vidět, že rozdíly nejsou příliš výrazné a dokazuje nám to fakt, že mluvní tempo je velmi individuální záležitostí, která nezávisí na pohlaví. Na jedné straně je žena s hodnotou 7,44 sl/s a muž s 6,14 sl/s, a na straně druhé žena a muž s hodnotami 4,86 sl/s a 4,79 sl/s. Tyto extrémy se promítly i do celkového průměru tempa žen a mužů, kde se celkový rozdíl průměru zvýšil, což znázorňuje Graf č. 11, ale po podrobnějším porovnání jednotlivých mluvčích lze říci, že rozdíly nejsou tak markantní, ačkoli se ženské hodnoty mluvního tempa pohybují v rozmezí 4,86–7,44 sl/s a hodnoty mužské na škále od 4,79–6,14 sl/s.

Celková hodnota mluvního tempa všech respondentů je podle výpočtů 5,76 sl/s, což značí tempo rychlejší. Tudíž se hypotéza o rychlejším mluvním tempu vybrané skupiny potvrdila. Zároveň s porovnáním s ostatními studii by se dalo říci, že se průměrné mluvní tempo u mluvčích obecně zvyšuje, jelikož rychlost neprofesionálních mluvčích z mého výzkumu se shoduje s hodnotami profesionálních mluvčích z vybraných studií. Porovnání těchto hodnot znázorňuje Tabulka č. 3, která zobrazuje výsledky analýz profesionálních mluvčích (Skalský, 2002; Veroňková, 2018; Kopečková, 2022) s průměrnou hodnotou Z. Palkové (Palková, 1994) a hodnotou naměřené mou analýzou.

Graf 11: Celkový průměr mluvního tempa u mužů a žen (v sl/s)

Současné analýzy	Hlaváčová	Veroňková	Kopečková	Skalský	Palková
celkový průměr	5,76 sl/s	5,8-6,3 sl/s	5,7 sl/s	5, 7 sl/s	4,89 sl/s

Tabulka 3: Porovnání průměrných hodnot současných analýz

Jak už bylo zmíněno výše, vliv na rychlost mluvního tempa má i dialekt, ale jde hlavně o individuální záležitost, proto závěr o celkovém zvýšení mluvního tempa v českém jazyce nechávám otevřený pro další výzkumy s větším vzorkem mluvčích. Nicméně se ale potvrdil fakt, že na Moravě je rychlost mluvy o něco vyšší, než jaký je obecný průměr, jenž se uvádí v tradičních monografiích. Z výslovnostního hlediska má rychlé mluvní tempo vliv na realizaci rázu, což potvrdila má analýza, jelikož mluvčí s rychlejším tempem více tendovali k častější redukci rázu, avšak rozdíl oproti pomalejším mluvčím nebyl tak výrazný, jak by se dalo očekávat. Naopak nelze potvrdit, že by vyšší mluvní tempo mělo vliv na tendenci k asimilování hlásek před sonorami. Zde jsem totiž mezi mluvčími s ohledem na tempo rozdílů nepozorovala.

Rychlejší tempo však mělo vliv i na další sledovanou složku, konkrétně elizi konsonantů (více níže v Kapitole č. 4. 6).

4. 6. Další specifické jevy

Při výzkumu jsem našla další jevy, které se ve většině případů objevují u všech respondentů. Jsou to dialektická slova nebo další nářeční prvky. Zajímaly mě i elize, které již s dialektem mluvčích souviset samozřejmě nemusejí.

Předpokládala jsem, že výskyt nářečního tvrdého [t̥] a měkkého [t̪], které by měly být specifickým znakem východomoravského nářečí, nebude s ohledem na věk respondentů vysoký, což se potvrdilo, jelikož ve všech dialozích nebyl nalezen ani jeden případ takové realizace hlásky [t̥].

Dalším specifickým jevem, kterým jsem se chtěla ve své analýze zabývat, byla skupina *sh*, kde jsem chtěla zanalyzovat její tendenci k regresivní asimilaci, tj. zda se potvrdí teoretické východisko o tvrdé realizaci konsonantu [s] na [z]. Bohužel ani tento jev se v projevech nevyskytnul.

Dialektická slova

Všichni mluvčí mé analýzy v běžné mluvě používají slovo *tož*, hlavně místo částice *tak*. Podobně byla všemi respondenty používána také spojka *aji*, jež je pro moravský dialekt typická. Dále se u dvou mluvčích vyskytlo slovo *hen*, které zastupovalo ukazovací zájmeno *tamten* nebo *tam*. V jednom dialogu byla také použita nářeční pojmenování částí tradičního valašského kroje jako je *fritka* a *huňa*.

Elize

U všech respondentů se objevovala elize hlásky [j], a to jak na začátku slova, tak i uprostřed. Nejčastěji k tomu docházelo na začátku spojky *jestli* na [+estli]. V některých případech bylo toto slovo realizováno i jako [jes+li], [je+si] nebo dokonce [+es+i].

Dalším slovem, kde často proběhla elize, bylo zájmeno *nějaký*, kdy se u mluvčích spojily vokály do [á], konsonant [j] byl redukován a vzniklo slovo [ň+ákí]. Stejný případ se stal i s příslovcem *nějak*, jenž bylo realizováno jako slovo [ň+ák]. Tato spojení se vyskytla u všech respondentů.

Vyskytla se i elize hlásky [b] ve slově *třeba*, tj. [tře+a]. Častá byla také elize hlásky [l], zejména ve slově *myslím*, kdy bylo realizováno jako [mis+ím].

U zmíněných elizí nepředpokládám, že byly provedeny z důvodu rychlého mluvního tempa, ani že jsou dialektického původu. Domnívám se, že je to jev týkající se slovní ekonomie, která má zapříčinění modifikaci slov pro úspornější realizaci výpovědí.

Zachování dalších nářečních prvků

Mluvčí ve svých promluvách realizovali některé dialektické znaky, které výše zmiňuji v Kapitole 1. 2. 4., kdy například zachovávají vokál *o* ve slovech *můžu/nemůžu* a jejich příbuzných slovech na znění [možu], [nemožu] a [pomože]. Dále realizují původní vokál *u* ve

slově [břux] nebo koncovky *a* a *u* ve skloňování slova *slivovice* v úryvku [do stříkačky si nabral slivovicu a střík] to na to].

V analýze sice nebyl nalezen výskyt koncovky *-t'* u sloves, ale zato se objevuje předpona *po-* u slov [pofňat], [pod'elat], [popít], jež realizují 4 mluvčí ze všech respondentů.

4. 7. Shrnutí analýzy

Analýza jednotlivých jevů ve většině případů potvrdila očekávané výsledky a výsledky minulých studií.

Analýza vokálů přinesla zajímavé hodnoty, co se týče jak jejich kvality, tak kvantity. Výzkum kvality prokázal zavřenější výslovnost vokálů vybraných mluvčích, jež byla očekávána, avšak vyskytly se zde i překvapivé hodnoty formantů F_2 u vokálů [i] a [í], kde jsem očekávala vyšší odchylku, resp. opět zavřenější realizaci těchto vokálů, nicméně jejich hodnoty se pohybovaly těsně pod příslušnými hodnotami daného frekvenčního pásma. Průměrná hodnota pro vokál [i] byla naměřena na 1932,23 Hz a hodnota vokálu [í] pak na 1992,09 Hz.

Naopak kvantita vokálů vyvrátila údaje z předešlých studií, kdy hodnoty krátkých a dlouhých vokálů byly u mých respondentů obecně vyšší, než jsou podle minulých sond průměrné hodnoty u profesionálních mluvčích. Rovněž nebyly potvrzeny aktuální poměry mezi krátkými a dlouhými vokály, které zaznamenávají rozdíl o 70 %, jelikož v případě zkoumaných mluvčích byly často poměry 1 : 2.

U výzkumu rázu bylo prokázáno, že všichni mluvčí ráz redukují více jak z poloviny a celková redukce rázu všech mluvčích je 65 %. Byl také potvrzen fakt, že mluvčí s rychlejším mluvním tempem ráz redukují častěji, byť nebyly rozdíly mezi rychlejšími a pomalejšími mluvčími extrémní. Zároveň bylo vyhodnoceno, že ve svých promluvách více ráz redukují ženy než muži, a to o 16 %.

V případě asimilace znělosti u sonor a konsonantu *v* jsem sice neměla možnost ji zkoumat v tak velké míře kvůli nedostatku materiálu, i přesto mohu na základě zjištěných dat říct, že je pravidelně realizována u většiny mluvčích. Potvrzena jsou tak teoretická východiska, že mluvčí na území Moravy mají tendenci ke znělé výslovnosti konsonantů před sonorami a *v*. Nejvíce asimilací proběhlo před sonorami *n* a *j* a nejčastěji byly zněle realizovány konsonanty *d'*, *k* a *ž* ve finálních pozicích a prepozice *s*.

Mluvní tempo vybraných respondentů také odpovídalo očekávaným výsledkům, kdy jsem předpokládala vyšší hodnoty, než je uváděný průměr, tj. 4,89 sl/s. U mnou analyzovaných mluvčích bylo naměřeno průměrné tempo 5,76 sl/s, přičemž se mluvčí pohybovali v rozmezí 4,79–7,44 sl/s. Mezi mužskými a ženskými respondenty jsem výraznější rozdíly s ohledem na tento jev nezaznamenala.

Během analýzy byly také nalezeny další jevy potvrzující vliv dialektu, a to ve formě nářečních slov, předpon, koncovek, ale i elizí, které však nemusí souviset s dialektem, ale slovní ekonomii.

Závěr

Má bakalářská práce měla za cíl analyzovat mluvu neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční skupiny a potvrdit tak přetrvávající přítomnost dialektických prvků hlavně ve zvukové rovině jazyka, konkrétně u mladší a střední generace ve věku od 25 do 45 let. Vybráno bylo 6 mužů a 6 žen ve vybraném věkovém rozmezí, kteří pochází z obce na hranici východomoravské a středomoravské nářeční oblasti a kteří zde žijí celý život.

V teoretické části práce jsem představila jednotlivé nářeční skupiny, které se v České republice vyskytují. Popsala jsem jejich rozmístění, podskupiny, specifika i podobnosti, jež mezi sebou některé nářeční skupiny mají. U každé oblasti jsem představila i praktické příklady k rozebíraným jevům. Východomoravskou oblast jsem dále rozdělila na její podskupiny, popsala její rozlohu a porovnála ji se sousedními dialekty – se středomoravskou a slezskou nářeční oblastí. Představila jsem několik specifických jevů, které se zde vyskytují a které by se případně mohly vyskytnout v projevu vybraných mluvčích.

Druhá část teorie se věnovala zvukovým jevům jazyka, kterými se dále zabývám ve výzkumu. Byly zde představeny vokály, jejich rozdělení a frekvenční pásma. Poté i studie, které aktualizují hodnoty frekvenčních pásem formantů F_1 a F_2 a představují předpoklady pro projev mluvčích na Moravě. Další podkapitola byla věnována konsonantům, rázu a asimilaci znělosti před sonorami a konsonantem *v*, přičemž zde byly zohledněny i novější studie a případné tendence k nářečním jevům, které jsem očekávala v analýze. Posledním prezentovaným jevem bylo mluvní tempo.

Jelikož se jednalo o neprofesionální mluvčí a nepřipravené výstupy na libovolné téma, nečekala jsem dodržování výslovnostní normy jako spíše potvrzení výskytu dialektických odchylek u zkoumaných jevů.

Analýzu vybraných jevů (ráz, asimilace znělosti, mluvní tempo, kvantita a kvalita vokálů) jsem hodnotila převážně pomocí vlastní percepce, v některých případech pak s využitím programu *Praat*, kde jsem získávala potřebná data (např. k analýze kvality a kvantity vokálů), případně ověřovala vlastní poslech.

Analýza kvantity a kvality vokálů přinesla potvrzující, ale i zajímavá zjištění. Kvalita vokálů potvrdila zavřenou výslovnost vokálů [o] a [u]. Objevily se zde však odchylky, které jsem nepředpokládala. Průměrné hodnoty naměřených formantů F_1 a F_2 jednotlivých vokálů se ve většině případů pohybují v průměrných pásmech, ale někdy se hodnoty pohybují naopak

na hranici k otevřené výslovnosti. Kvantita vokálů a její výzkum prokázal vyšší výsledné hodnoty jak krátkých, tak dlouhých vokálů, než udávají teoretická východiska a nové studie, kdy délka krátkých vokálů byla přibližně 70 ms a dlouhých 120 ms. Nové studie naopak vykazují hodnoty krátkých a dlouhých vokálů na 50 a 70 ms. Zároveň jsem očekávala nejmenší trvání vokálů [e] a nejdelší [a], ale nejmenší hodnoty vykazoval vokál [o] a největší zase hláska [u]. Také rozdíl mezi nimi nekorespondoval se studii a hodnotou 70 % a spíše ukazoval vyšší rozdíl mezi hodnotami krátkých a dlouhých vokálů. Značný byl i rozdíl mezi muži a ženami, kdy muži více než ženy dlouhé vokály zkracovali. Ženy zase měly podobné hodnoty krátkých vokálů a větší rozdíly s vokály dlouhými.

Při sledování realizace rázu byla zjištěna poměrně častá redukce této zvukové složky, a to u všech respondentů, čímž jsem potvrdila teoretické východisko o nerealizaci rázu u mluvčích pocházející z Moravy. V 65 % mluvčí redukovali ráz, hlavně při výskytu neplnovýznamových slov, např. v úseku [mám aji žluté aji fíjalové]. Nicméně se nepotvrdil vliv pohlaví na redukci rázu a spíše se tento prvek jeví v případě neprofesionálních mluvčích jako individuální záležitost.

Podobné potvrzení přinesla i analýza asimilace znělosti před sonorami a před konsonantem *v*, kdy i přes nedostatek zkoumaného materiálu se u všech mluvčích objevuje, navzdory výslovnostní normě. U všech respondentů byl zjištěn častější výskyt znělých konsonantů (a to v 70 % sledovaných případů), a to hlavně v pozici neplnovýznamových slov, tj. v případě [tag ňic]. Nejvíce byly zněle realizovány konsonanty *k*, *d'* a *s*, a to nejčastěji před sonorami *j* a *n* a konsonantem *v*.

Mluvní tempo jsem očekávala vyšší, než je udávána průměrná hodnota, a to z důvodu rychlejší mluvy ve východomoravské a slezské nářeční oblasti. Toto východisko se v rámci analýzy potvrdilo, jelikož vybraným mluvčím byly naměřeny hodnoty srovnatelné s profesionálními mluvčími, kteří byli zkoumáni v novějších studiích. Průměrná hodnota mluvního tempa byla naměřena na 5,76 sl/s, kdy u žen byl průměr 6,18 sl/s a u mužů 5,35 sl/s. Co se týče hlediska pohlaví, i přesto, že větší hodnota průměrné rychlosti vyšla v případě žen, při bližším porovnání všech respondentů nemohu potvrdit, zda má pohlaví na rychlejší mluvní tempo vliv, nebo jde spíše o individuální jev. Rychlejší mluvní tempo mělo vliv i na redukci rázu, kdy u rychleji mluvících mluvčích byla větší tendence ráz nerealizovat.

Při výzkumu zmiňovaných jevů jsem si všimla výskytu dalších specifických aspektů, které se objevovaly ve všech projevech respondentů. Mezi tato specifika patřila dialektická

slova *tož*, *hen*, *aji*, nářeční skloňování například slova *slivovice* (jako nom. sg. *slivovica*, ak. sg. *slivovicu*), zachování původního vokálů [o] v příbuzných slovech slova *nemůžu* jako [nemožu], [pomože] aj. Dále se pak u všech respondentů objevovala elize ve slovech *nějaký* a *jestli*, kdy byl nejčastěji vynecháván konsonant *j*.

Jak jsem předpokládala, vybraní respondenti potvrdili přítomnost dialektického vlivu na mluvní projev, jak v rovině zvukové, tak okrajově i v rovině lexikální a morfologické. Vlivem rychlejšího tempa, jež je příznačné právě pro východomoravský a slezský dialekt, se mluvčí v určité míře dopouštěli redukce rázu. Kvalita vokálů také potvrdila uzavřenou výslovnost vokálů typickou pro oblast Moravy. Jelikož se jednalo o spontánní mluvený projev realizovaný formou dialogu mluvčích různého věku, vzdělání a povolání, je možné říct, že jsou výsledky mé analýzy relevantní a mohou být přínosné k dalším sondám podobného charakteru.

Dle mých předpokladů žádný z respondentů přesně nedodržel ortoepickou normu češtiny, ale mohu říci, že mé poznatky korespondovaly s východisky z monografií a studií, které zmiňují dialektické odchylky od normy. Nelze přesně určit, zda některý mluvčí více nedodržel normu než ostatní, jelikož všichni se dopouštěli odchylek v různých mírách ve všech zkoumaných jevech. A tímto potvrdily stále výraznou přítomnost dialektu v současném mluveném projevu nejen starší generace.

Myslím si, že v případě neprofesionálních mluvčích je velká šance pro zachování prvků dialektu v mluveném projevu, a i přes mizící znaky a nářeční slova, je stále spousta jevů, které mluvčí realizují, aniž by si uvědomovali, že jsou v nich ukryta staletí vývoje nářečního projevu českého jazyka a že i podle nich lze poznat, odkud dotyčný mluvčí pochází.

Anotace

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Nicole Hlaváčová

Název práce: Analýza řeči neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční oblasti se zaměřením na zvukovou rovinu jazyka

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Anotace: Bakalářská práce se zaměřuje na fonetickou analýzu neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční oblasti ve věkové skupině od 25 do 45 let. Budou představeny všechny nářeční oblasti, dále budou stručně vysvětleny určité jevy ze segmentální a suprasegmentální roviny jazyka. Analytická část je věnována výzkumu kvality a kvantity vokálů, realizaci a redukci rázu, asimilaci znělosti před sonorami a konsonantem *v* a mluvnímu tempu. Zjištěné výsledky jsou porovnávány s teoretickými východisky a novými studii zabývajícími se stejnmu tématu.

Klíčová slova: mluvní projev, neprofesionální mluvčí, východomoravské nářečí, dialekt, ráz, mluvní tempo, vokály, asimilace znělosti

Počet znaků: 73 093

Počet použitých zdrojů: 20 odborných zdrojů, 9, internetových

Počet příloh: 12 identifikačních štítků mluvčích, 6 transkripcí dialogů, 4 hodnotové tabulky, 1 souhrnná tabulka

Resumé

In my bachelor thesis I focused on the phonetic analysis of the speech of non-professional speakers from the East Moravian dialect area in order to confirm (or possibly refute) the actual occurrence of some dialectal phenomena.

The thesis consists of a theoretical and a practical part, where first in the theoretical part I introduce Czech dialects, their division into dialectal areas and then their specificities and similarities. Then I describe the theoretical background to selected phenomena of the sound level of the language, which I then deal with in my analysis.

In the practical part, I will first present the methodology on the basis of which I conducted the analysis of partial phenomena. In the segmental plane I examined the quality and quantity of vocals, the realization of impact, the assimilation of voicing before unpaired consonants and consonant *v*. From the suprasegmental plane of language I examined only the speech rate. The selected speakers are of the generation aged 25-45, with different educational attainments and occupations, none of them primarily using spoken language professionally. All respondents come from a village located on the border of the East and Central Moravian dialect groups and have lived there all their lives.

I comment on the results of each analysis for each phenomenon, which I then compare with other studies. I expect that the unpreparedness of the speech, which was always realized in the form of a spontaneous dialogue between two respondents, will have a large influence on the final values.

As I expected, the selected respondents confirmed the presence of a dialectal influence on speech, both in the sound level and marginally also in the lexical and morphological level. Due to the faster pace, which is characteristic of the East Moravian and Silesian dialects, speakers were to some extent committing a reduction of impact. The quality of the vocals also confirmed the closed pronunciation of vocals typical of the Moravian region.

None of the respondents followed the orthographic norm of Czech exactly, but I can say that my findings corresponded with the findings of monographs and studies that mention dialectal deviations from the norm. And thus they confirmed the ever-present presence of dialect in contemporary spoken discourse, not only of the older generation.

Zdroje

Odborné zdroje

BLÁHA, Ondřej; SVOBODOVÁ, Jindřiška.; eds. *Současná jazyková situace na Moravě a ve Slezsku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5281-4.

BUJOKOVÁ, Kateřina. *Analýza mluvního projevu tvůrců na platformě YouTube*. Olomouc, 2022. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

DAVIDOVÁ, Dana. *Mluvená čeština na Moravě*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1997. ISBN 80-7042-478-8.

HAVRÁNEK, B. *K historické dialektologii*. In *Slovo a Slovesnost* 16, 1955, s. 153–159

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X.

CHLOUPEK, J. *Aspekty dialektu*, 1971.

KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (ed.). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X.

KOMÁREK, Miroslav: *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012

KOPEČKOVÁ, Michaela. *Mluvní vzory v hlavním televizním zpravodajství: analýza zvukové roviny v projevu vybraných moderátorů*. V Olomouci: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2022. ISBN 978-80-88278-82-5.

KOPEČKOVÁ, Michaela (2023). *Realization of Glottal Stop and Voice Assimilation before Sonorants by Czech Regional TV News Presenters*. Příspěvek na vědecké konferenci 18th Annual Meeting of the Slavic Linguistics Society (SLS 18), 24.–26. 8. 2023.

KRČMOVÁ, Marie. *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Vyd. 3. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-636-9.

LIEBICHOVÁ, Tereza. *Analýza regionálních změn v mluvním projevu dětí s ohledem na zvukové změny*. Bakalářská práce, vedoucí Kopečková, Michaela. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2023.

MORAVOVÁ, Marie. *Problematické jevy ve výslovnosti německých literárních pojmů českými mluvčími*. Bakalářská práce, vedoucí Nečasová, Pavla. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra germanistiky, 2017.

PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-843-1.

PRAVDOVÁ, M. (ed.): *Čeština nově od A do Ž*. Academia, Praha 2016

SKALSKÝ, P.: *K tempu řeči rozhlasových a televizních sportovních reportérů*.
Magisterská diplomová práce. ústí nad Labem: PF UJEP, 2002.

SKARNITZL, Radek; ŠTURM, Pavel a VOLÍN, Jan. *Zvuková báze řečové komunikace: fonetický a fonologický popis řeči*. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3272-8.

VEROŇKOVÁ, J.: *Tempo řeči ve zpravodajství Českého rozhlasu a České televize v časovém průřezu*. In: Spisovná čeština a jazyková kultura, 2018. s. 339–349.

VOLÍN, Jan a SKARNITZL, Radek. *Segmentální plán češtiny*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2018. ISBN 978-80-7308-885-9.

VOLÍN, Jan: *Jak se v Čechách „rázuje“* In: Naše řeč, ročník 95 (2012), číslo 1, s. 51-54.

Internetové zdroje

BACHMANNOVÁ, Jarmila (2017): ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)
(poslední přístup: 20. 3. 2024)

BALHAR, Jan (2017): SLEZSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/SLEZSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/SLEZSKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)
(poslední přístup: 20. 3. 2024)

BALHAR, Jan; KLOFEROVÁ, Stanislava (2017): MORAVSKÁ KRÁTKOST. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/MORAVSKÁ KRÁTKOST](https://www.czechency.org/slovník/MORAVSKÁ_KRÁTKOST)
(poslední přístup: 2. 4. 2024)

KLOFEROVÁ, Stanislava (2017): IZOGLOSA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/IZOGLOSA> (poslední přístup: 2. 4. 2024)

KLOFEROVÁ, Stanislava (2017a): NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/NÁŘEČNÍ_SKUPINA) (poslední přístup: 13. 3. 2024)

KLOFEROVÁ, Stanislava (2017b): VÝCHODOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/VÝCHODOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/VÝCHODOMORAVSKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA) (poslední přístup: 20. 6. 2024)

KRČMOVÁ, Marie (2017a): RÁZ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny

Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/RÁZ> (poslední přístup: 20. 3. 2024)

KRČMOVÁ, Marie (2017b): ASIMILACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny

Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE> (poslední přístup: 3. 6. 2024)

ŠÍPKOVÁ, Milena (2017): STŘEDOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/STŘEDOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/STŘEDOMORAVSKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA) (poslední přístup: 20. 3. 2024)

Seznamy

Seznam obrázků

Obrázek 1: Jak se kde mluví: Nářečí v české republice. Ed. M. Pravdová	10
Obrázek 2: Hellwagův vokální trojúhelník. Moravcová, 2017, s. 19.....	14
Obrázek 3: Systém českých monoftongů. Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 51.....	15
Obrázek 4: Průměrné trvání českých monoftongů. Skarnitzl – Volín – Šturm, 2016, s. 52.....	16
Obrázek 5: Výskyt glotalizace u žen a mužů ve čteném monologu a v semispontánním dialogu. Volín, 2012.....	19

Seznam grafů

Graf 1: Průměrné hodnoty formantu F1 u mužů a žen (v Hz)	31
Graf 2: Průměrné hodnoty formantů F2 u mužů a žen (v Hz)	31
Graf 3: Průměrné hodnoty krátkých a dlouhých vokálů	32
Graf 4: Časové průměry krátkých vokálů s ohledem na pohlaví (v ms)	33
Graf 5: Časové průměry dlouhých vokálů s ohledem na pohlaví (v ms)	33
Graf 6: Počet předpokládaných a redukovaných realizací rázu u jednotlivých mluvčích.....	34
Graf 7: Procentuální redukce rázu jednotlivých mluvčích	35
Graf 8: Předpokládaná a skutečná realizace rázu u mužů a žen	35
Graf 9: Zastoupení znělé a neznělé realizace konsonantů před sonorami a [v]	37
Graf 10: Realizace znělých a neznělých konsonantů před sonorami a konsonantem v u mužů a žen.....	37
Graf 11: Celkový průměr mluvního tempa u mužů a žen (v sl/s)	40

Seznam tabulek

Tabulka 1: Celkový výčet realizovaných asimilací znělosti před sonorami a konsonantem v u jednotlivých mluvčích	38
Tabulka 2: Průměrné hodnoty mluvního tempa u jednotlivých mluvčích.....	39
Tabulka 3: Porovnání průměrných hodnot současných analýz	40

Seznam příloh

Příloha 1 – Identifikační štítky respondentů	57
Příloha 2 – Ortografické transkripce zkoumaných dialogů	61
Příloha 3 – Souhrnná tabulka frekvenčních pásem F_1 a F_2	82
Příloha 4 - Tabulky průměrných hodnot všech mluvčích formantů F_1 a F_2 u krátkých vokálů	82
Příloha 5 - Tabulky průměrných hodnot všech mluvčích formantů F_1 a F_2 u dlouhých vokálů	83
+ Flash disk s audiozáznamy dialogů	

Přílohy

Příloha 1 – Identifikační štítky respondentů

Identifikační štítky ženských mluvčí 1 a 2

Mluvčí 1
Pohlaví: žena
Věk ¹ : 47
Vzdělání (typ školy a titul): střední s maturitou (ekonomické zaměření)
Profese (všechny) ² : účetní
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, valašsko, 47 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava

Mluvčí 2
Pohlaví: Žena
Věk ¹ : 38
Vzdělání (typ školy a titul): bakalářské – ekonomie UTB Zlín
Profese (všechny) ² : Hlavní účetní, Ekonomka
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava – 38 let (valašsko)
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava

Identifikační štítky ženských mluvčí 3 a 4

Mluvčí 1
Pohlaví: žena
Věk ¹ : 29 let
Vzdělání (typ školy a titul): vysokoškolské, stavební – ČVUT Praha, Ing.
Profese (všechny) ² : statik, konstruktér
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko (od narození)
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : Praha, (5,5 let při studiu)

Současná lokalita a doba pobytu: Rusava
Mluvčí 2
Pohlaví: žena
Věk ¹ : 28 let
Vzdělání (typ školy a titul): vysokoškolské, stavební – VUT Brno, Ing.
Profese (všechny) ² : projektant pozemních staveb
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko (od narození)
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : Brno, (5,5 let při studiu)
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava

Identifikační štítky ženské mluvčí 5 a mužského mluvčí 6

Mluvčí 1
Pohlaví: Žena
Věk ¹ : 40 let
Vzdělání (typ školy a titul): střední - vyučená
Profese (všechny) ² : dámská krejčová
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Bystřice pod Hostýnem, Valašsko, 23 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : Rusava, 17 let
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, Valašsko, 17 let

Mluvčí 2
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 43 let
Vzdělání (typ školy a titul): střední - vyučený
Profese (všechny) ² : opravář zemědělských strojů
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko, 43 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, Valašsko, 43 let

Identifikační štítky ženské mluvčí 6 a mužského mluvčí 5

Mluvčí 1
Pohlaví: Žena
Věk ¹ : 29
Vzdělání (typ školy a titul): střední vzdělání s maturitou – ekonomické lyceum
Profese (všechny) ² : úředník, mateřská dovolená
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava 29 let
Další místa pobytu (vč. Doby pobytu) ⁴ : Vsetín,
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava

Mluvčí 2
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 38 let
Vzdělání (typ školy a titul): střední s výučním listem a maturitou – truhlář
Profese (všechny) ² : stavař
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, 38
Další místa pobytu (vč. Doby pobytu) ⁴ : Brno, 2 roky (během studia)
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, 38

Identifikační štítek mužských mluvčí 1 a 2

Mluvčí 1
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 26
Vzdělání (typ školy a titul): střední s výučním listem a maturitou
Profese (všechny) ² : elektrotechnik
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko, 26 let
Další místa pobytu (vč. Doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, 26 let

Mluvčí 2
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 26
Vzdělání (typ školy a titul): střední s výučním listem a maturitou
Profese (všechny) ² : elektromontér
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko, 26 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, 26 let

Identifikační štítek mužských mluvčí 3 a 4

Mluvčí 1
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 26
Vzdělání (typ školy a titul): výuční list v oboru automechanik
Profese (všechny) ² : montér
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, 22 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : Zlín, 4 roky (během studia)
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, 22 let

Mluvčí 2
Pohlaví: Muž
Věk ¹ : 25
Vzdělání (typ školy a titul): výuční list v oboru obráběč kovů
Profese (všechny) ² : montér
Místo a nářeční oblast původu (a doba pobytu) ³ : Rusava, Valašsko, 25 let
Další místa pobytu (vč. doby pobytu) ⁴ : -
Současná lokalita a doba pobytu: Rusava, 25 let

Příloha 2 – Ortografické transkripce zkoumaných dialogů

Dialog 1

\$A: Já totiž jako tulipány, hyacinty, tady ty jarní kvítka já to, já to miluju. To je prostě anebo potom ještě, jak jsou potom ty ko ko ko kosatce

\$B: Jo, nechceš náhodou žluté kosatce? :D

\$A: Jsi hodná, já mám taky před dveřama, teda uvidím, co z toho bude

\$B: Ona říkala, že jsou sytě nebo tmavě sytě žluté, jakože to jsou nějaké, jako nevím jako

\$A: Hm

\$B: Já říkám, já už to nemám kde dávat. Já už nevím teďka, kde to mám dat. Mamka už to všecko dává na faru

\$A: Jó, vím, já jsem totiž loni nějak měla úklid v kostele, když paní Žaloudíková tam cosi sadila a já jsem se jí ptala, jestli náhodou nechce. Ona říkala právě, že ne, že kosatců už je tam dost, tak říkám dobře, tak nic. Já jsem, já mám aji žluté mám aji fialové. Dá se říct tři druhy fialových a mám, vyptala jsem si od tety takové pudrově růžové. Ty jsou nádherné. Ale nevím teda jestli mi přečkaly, protože teď já mám něco před barákem, něco mám v zahrádce v takovém záhonku, kde mám aji rybíz a tak. Tak sem to tam píchla, protože jsem to prostě neměla kde kde dát. Toňa to úplně nesnáší tady ty moje záhonky zelenina s okrasnými. Já to zas prostě miluju, takže.

\$B: Jo jo jo. No tak já právě, že já co tam mám jak kdyby před tím barákem, tak něco mi aji jak kdyby ty skalky sežralo nebo něco, protože jsem to vytáhla a to bylo úplně sežrané. Říkám tak nic, takže si musím koupit něco jinýho. Ale možná jsem to aji blbě zasadila, že jsem to fakt jakože dala jenom tak navrch, ale čekala jsem že se to chytne, když je to ta skalka. Ona většinou není, ten kořen tam není takový. No tak uvidíme no. Prosim tě ještě, ty bys měla zase kdyžtak pro Romču ten kraj, protože se bavili prý že zase

\$A: Na Velikonoce

\$B: No

\$A: No jedině, že by se zase to plátěné, to co je jak když po po děčkách valáškových

\$B: Jo

\$A: Já si myslím, že to by nebyl problém, ale musel by se zas třeba někdy za mnou zastavit, abych já to k němu přiměřila trochu, protože já nedokážu odhadnout

\$B: No však jasně nebo já nevím v čím oni jdou jako jak teďka

\$A: No, Jirka říkal, že chce jít v kroji, ale ještě jsme zatím nezkoušeli, jestli už půjde v Toňovém, protože on taky teď jakože hrozně vyrostl, anebo jestli půjde to, co měl to svoje plátěné a třeba Toňovu fritku nebo určitě huňu, protože předpokládám, že prostě bude kosa tagže. Ale aji huňu bych ti eventuelně pro něj mohla pučit

\$B: Kdyžtak se zeptám aji té, já nevím, co tam mají vůbec v eráru. Nebo jako zeptám se, já nevím, co tam teďka je nebo není, takže

\$A: Ale když by to, tak říkám, já totiž huňu mám jednu, jakože pro sebe a jedna je Toňova a myslím si, že Jirka při té výšce už by mohl mít eventuelně aji tu Toňovu, tu větší, takže nebyl by problém

\$B: Já si myslím, že brácha to má taky, ale to byl

\$A: Má ano, šila jsem mu ju kdysi aji Jarkovi

\$B: Jo? Aha, no tak to ale, to by byl jak ten. To by byl celý zadělaný, on on je ještě na to malý. Jakože brácha je vyšší

\$A: Jo

\$B: Takže to ne

\$A: A jak Romča v Bystřici? Je normálně na staré škole nebo je

\$B: Je na staré škole jo jo jo. Jako řekla bych, že se docela jako chytá. Jakože nemám s tím nějaký. Čekala jsem to horší. Takže my jsme na začátku jako když ten, tak furt jako matiku to jsem si musela taky podívat vlastně, jak se to počítá, protože to jako už vůbec. Jakože nějaký stupně nebo co. A jakože dobrý on měl myslím tři trojky, tak to jsem si říkala, jakože dobrý. Ted'ka sice zase válčíme s matikou, ale tak to jsou zrovna takové ty úhly a jakože to já mu moc jako nevysvětlím, to je prostě. To já su ráda že to pochopím já, ne tak ještě když on. Takže ten a uvidíme ted'ka desetinné. Ted'ka zase aji ty kvádry nebo co, tak mu říkám uvidíme. Zatím, zatím nepropadá nebo něco, že by to bylo tak jako. A su aji ráda že chytí dobrou češtinářku jak kdyby, jakože mladou že

\$A: Koho má?

\$B: Tu Mackovou

\$A: Aha, tak to nevím. Anička měla Mikeškovou

\$B: Jo to je ta, co fotí

\$A: A musím říct, že ta, že tady ta tam ani nebyla. Anička měla na češtinu Mikeškovou a na matiku měla fo fo fo Filipovou

\$B: Filipovou, no ta má aji Romču

\$A: Ta byla jako výborná. Tam sice ona ze začátku Anička ta taky nosila prostě trojky, čtverky z matiky, tak jsem kdysi o rodičáku tam šla a říkám prosím vás, možu se podívat, co. Jako protože když jsme to doma počítali, tak celkem jako dobrý

\$B: No

\$A: Ona říká, jo ale ona výpočty má dobře ale to, tehdy, já nevím, taky počítali nějaké ty bazény, ty kvádry a tak. A říká a tam si žádné děcko neuvědomilo, že ten bazén není až povrch, že prostě třeba ještě deset centimetrů pod tím nebo to

\$B: Víš co, to je právě že když jsem byla na těch třídních schůzkách, tak první třídní schůzky a všichni šli na matiku. Protože všichni vlastně rodiče najednou trojky, čtverky víš. Tak já jsem si říkala, tak já jako, já zatím spokojená, protože na to nebyli jak kdyby zvyklí že. Že z jedniček trojky, čtverky. Nevím, kolik jakože bylo, myslím si, že češti matika na tom byla

nejhůř. No a teďka vlastně taky z matiky on vždycky to spočítá a teďka tři, čtyři. Říkám, co tam děláš. Já nevím. A vždycky že mu to uteče o bod nebo to. Já říkám hm. Právě že jednou dostal taky myslím dvojku nebo jedničku a já říkám a co ti říkala paní učitelka? Že tě mám pozdravovat. Tag říkám dobře. To byla totiž moje třídní, my jsme byli jako třídní. My teďka máme sraz za čtrnáct dní, tak jsem byla tak dobrý no

\$A: Aha vidíš a já jsem se tě chtěla zeptat, jestli nebyla třeba tvoja spolužačka, protože ona mi přijde jako strašně mladá

\$B: Ona byla už mladá. Ona měla už aji bráchu za třídní. Brácha ju měl v deváté třídě

\$A: Aha

\$B: No, ona už jako vypadá ale ona je. Ta Filipová je už, ona má, jak jsem to počítala, tak pětapadesát si myslím, že má

\$A: Vidíš to, tak to jsem si myslela, že ona má tak maximálně čtyřicet

Dialog 2

\$A: Hej však včera jsem přijela dom // a prostě v práci všechno v poho / tak jako mrzlo celej den že

\$B: No

\$A: Normálně jsem nastoupila do auta, odjela sem, přijedu dom a teďka sem zavřela dveře / a já vždycky ještě mám baťoch jako za za řidičem / tak jdu jako pro ten baťoch a teďka jsem si všimla, že ty dveře nejsou dovřený ne / Tak sem s nima znovu třískla a oni prostě nešli zavřít

\$B: hehehe

\$A: jakože vůbec to do dovřít víš

\$B: hehe // jojo

\$A: Že to se tam nějak prostě zamrzlo / Ale normálně se mi jako, když jsem vysedala, tak sem je normálně otevřela že

\$B: Noa a jako to ti to to ti nesvítilo? To ti nesvítilo↑?

\$A: Hej a patnáct ↑! Minut ---

\$A: No, když sem jela, tak to bilo v pohodě, až jak jsem doma vysedla a nešli zavřít jako

\$B: Aha, jo ták

\$B: A to se mi taky stalo ale

\$A: A no pak ta / hej mně úplně / já jsem myslela, že že mi odpadnou ruky! Jaká byla kosa

\$B: :D :D

\$A: říká taťka, že jsem jakože zavolala taťku ne / že nevím, co s tím, ať s tím něco udělá // Hej, on si vzal do stříkačky si nabral slivovicu a stříkl to na to ne, říkám, a to si jako myslíš že to pomože?! No jako

\$B: Hej, Pavel mi koupil rozmrazovač normálně

\$A: Hej no, já sem / já mám na skla

\$B: Hm

\$A: Hej, ale v pondělí jsem to nastříkala na sklo a ono to na tom normálně zmrzlo jako :D

\$B: Hej jo, to už se mi taky stalo ale

\$A: Říkám ty vole

\$B: To je na hovno ale

\$A: No ale jako zkusila jsem to nastříkat aji na to a pak to nějak jako povolilo ne, že jsem to jako zavřela a dneska už dobrý našťestí

\$B: Ještě jsem to, ještě jsem to zkoušela na zámeček, když jsem nemohla, já mám normálně ještě jakože na to, na benzín

\$A: Jojojo

\$B: No a tož hm hm // vždycky se tam s tím úplně rampluju

\$A: Jojo, hm, to je na hovno

\$B: Ale nejdou mi od spolujezce vůbec otevřít dveře

\$A: To je pitomý

\$B: Mama / Mama musela lízt jak kdyby za mnou odklopený dozadu

\$A: Jo / já sem v pondělí lezla spolujezcem protože jak v nedělu hrozně foukalo, tak ono to na jednu stranu toho auta nafoukalo hrozně moc a já sem a já sem to za boha! Já jsem to zapáčila a říkám ty vole, nešlo to otevřít vůbec

\$B: V prdeli

\$A: Tak jsem lezla spolujezcem

\$B: Tož taky se dá

\$A: hm

\$B: hm, ty vole

\$B: Hej, ze mě si zas dělali prdel na tom semináři

\$A: Jo tys vlas / Tys tam byla dneska a včera?

\$B: Včera aji dneska sem tam byla

\$A: Jo. A tos tam byla?

\$B: Ale jakože jela sem dom

\$A: Jo

\$B: Mně se tam nechtělo spat // Hej včera jsme měli ně / nějakého dědka / nevím, někde z Ostravy. Ještě měl zpoždění asi půl hodiny, než přijel! A ještě si ze mě dělal prdel! To jsme se jako hlásili, kdo jde na jaký obor nebo toto / a teďka, on že no jako říkám, no já jdu na požárko a toto, a on že no, ti požárníci to jsou stejně hrozní hajzli! A takoví

\$A: :D

\$B: Že / že ty předpisy jejich a to / a já říkám, ale jako já nebudu jako na HZS

\$A: Hm

\$B: Já budu normálně jako prostě projektant, říkám já

\$A: Však ty nejsi požárník ne?

\$B: No oni se furt honíja za tyma frčkama! Jakože a a aby se jim to tam hlavně blýskalo ne

\$A: :D

\$B: Říkám

\$A: A kolik vás tam jako celkem bylo?

\$B: Tak třeba pětadvacet

\$A: Jo

\$B: No

\$A: A bylas tam jediná baba?

\$B: Jo, no...Jo. Jedna a pot potom přijela druhá ale nějaká stará a taková jakože // No jinak jinak no, tak pětadvacet bych řekla. Hej jeden tam vypadal jak Oťas od Káji! Úplně! Hej, aji úplně takový stejný typ! Úplně aji jak mluvil a takové

\$A: Jojo

\$B: Takový vesánek

\$B: On byl elektrikář

\$A: Hm

\$B: A pak tam byl ještě, no jako že

\$A: A šel tam na to požárko ještě?

\$B: Ne jenom já

\$A: Jo

\$B: Hm, tak tam byli většinou pozemáci, pak nějací vodaři, někdo dopravák, pak aji nějací ti jak kdyby autorský dozory a tady ty prostě

\$A: A to je jako společný ty zkoušky nějak?

\$B: Jo. Hej, to máš, dívej se, co jsem / my jsme tam dostali takovou knížku (podává knihu)

\$A: Hm

\$B: A vlastně z toho se píše první část

\$A: Hm

\$B: Tam máš, jakože prostě legislativu

\$A: Jo jo jo, hm

\$B: No, takže prostě tady toto, našprtat se to, ale je to na A B C

\$A: To se musíš našprtat prostě

\$A: Jo

\$B: Takže je to dobrý no, ale jakože některý se nemusíš učit, to, co není tvůj obor

\$A: Jo

\$B: Že třeba já nevím, tady je to ještě aji že tam je třeba nějaký důlní / třeba geologické a horní právo, tož to nepotřebuju že, to se učit nemusím, nebo energetika (listuje v knize)

\$A: Hm ↓

\$B: Elekt elektronické komunikace, no

\$A: Jojojo

\$B: A takové věci jakože nemusím, ale / Hej tož hrozný sračky, no a hlavně toto je ještě starý stavební zákon

\$A: Hm

\$B: A teďka od prvního sedmý bude nový stavební zákon a haha / Takže když já to neudělám na jaře

\$A: Jo teďka bude nový / jo

\$B: A budu to dělat na podzim, tak já se musím naučit úplně jiný otázky z nového stavebního zákona! Takže dobrý

\$A: hm ↓

\$B: Říkám, kurva, se na to možu vysrat

\$A: No a to tam pak musíš ještě s nějakým projektem?

\$B: Jo. On jakože říkal, no jakože nemusíme, ale jako že by to bylo vhodné. Že jako se tě tam můžou zeptat na cokoliv

\$A: Aha. Jo, že tak se budou držet toho tvého projektu

\$B: No, no, jojo, že se dívat. Hej ale jakože, já jsem se úplně divila dneska, oni tam byli úplně všeci takový jako, já nevím, oni vůbec nic nevěděli mi přišlo

\$A: Hm

\$B: Víš, že třeba dneska nám přená přednášela nějaká jak kdyby, no baba z úřadu

\$A: Hm, jo

\$B: Že je na kraji a posuzuje tam něco, nějakou nějakou hlavní dělá

\$A: Hm

\$B: A d' dávala nám tam jako třeba obrázky jako jestli je to přístavba, nástavba

\$A: Hm jo

\$B: Prostě podle té legislativy, jak se to posuzuje. Já jsem jako všechno věděla, prostě vždyť to bylo úplně jako jasné! A oni úplně, nó to bude, hej, vůbec nic, říkám, ty vole, jak toto může projektovat

\$A: No

\$B: Nebo jak mohou to a různý takový jako

\$A: Hm

\$B: Základní věci mi přišlo a věděli hovno jakože

\$A: :D

\$B: Říkám tož, asi bych šla radši na pozemáka než na tu autorizaci no, ale ještě jsem si ani nepodala přihlášku

\$A: A to je jako v březnu? Nebo v dubnu?

\$B: No až tě vyzvou. Nějak

\$A: Jo

\$B: Do konce dubna se to dělá

\$A: Hm

\$B: Že vždycky

\$A: A jako v Brně? Nebo to musíš do Prahy?

\$B: Brno nebo Praha

\$A: Jojo

\$B: V Praze potom on říkal, že tam jsou třeba statici, že ti jsou v Praze

\$A: Hm

\$B: Že je jich málo

\$A: Jojo

\$B: Ono jak je to městské inženýrství a tak

\$A: Hm

\$B: Hm

\$A: Hmm

\$B: Ach, pičoviny (s povzdechem)

\$A: Hm, no nemám to zatím v plánu :D Tag já už to teďka ani nepotřebuju že

\$B: Bych taky neměla

Dialog 3

\$A: Jsem to tam dala, tak to sundám

\$B: Já nevím, jaks to tam dala / jo to je provlečené hen ten konec / nerozdělávej to!

\$A: Toto / Toto sundáš / Sundáš toto a toto vytáhneš

\$B: Provlečeš to tam a tam

\$A: No

\$B: No tak to řeknu, že je to provlečené tam a tam // no a tož mi řekni, co v té práci bylo

\$A: Co bylo v práci?

\$B: Něco řekni / Co bylo v práci

\$A: Nic nebylo v práci / furt

\$B: Furt šiješ co?

\$A: Bundu / novou bundu

\$B: Jakou? Svítící?

\$A: Ne

\$B: Proč ne?

\$A: Tak protože nemá...světýlko

\$B: Textilní jako tu nějakou?

\$A: Textilní bundu normální

\$B: Khaki? / ----

\$A: A a / nevím avatar nebo co

\$B: Avatar?

\$A: Jo, tak se jmenuje

\$B: Hm, to je fáň

\$A: Hm, a co je na tom fajň?

\$B: Že to je avatar / modrá asi

\$A: Je / béžová / černý se zeleným

\$B: Hmm

\$A: Takže je to úplně fuk

\$B: Trička už netiskneš?

\$A: Ne

\$B: Jak to? Neosvědčila ses? Nebo...

\$A: Proč, však jako už mám práci na šití tak co? / Proč si utíráš / bachor?

\$B: Protože mě to pokapalo / Chápeš to že to neutřel?

\$A: Ne

\$B: Tu sklínku

\$A: A to si musíš utírat břuch?

\$B: Tak když / hej /

\$A: To není normální (se smíchem)

\$B: Je to normální si pohladkat břůško

\$A: (smích) to teda není

\$B: Nikdo to za mě neudělá: //

\$A: Hej, máme pro tu Magdu všechno teda?

\$B: Ne / nervy ne

\$A: Hm / tak ne

\$B: Tož ti říkám, že to kvítko

\$A: A co tam chystají?

\$B: A jak já to mám vědět, co tam chystají? Já ti říkám

\$A: A Katka už je tady?

\$B: Ale Jeňovo auto už tam stojí dva dni

\$A: Kde?

\$B: Tož u kina!

\$A: Ale však už stálo aji tady dneska, když sem šla z práce

\$B: Ale oni tam jsou tím pádem, když tam to auto stojí, ne? / Tož jako né, že tam stojí aji přes den, ráno tam nestojí / tož ti si teda

\$A: Říkals dva dni (se smíchem)

\$B: Tož úterý a dneska /// Asi si tam chystajou ten sál

\$A: Tak ať si chystají (se zívnutím)

\$B: No třeba vaříjou

\$A: No (smích)

\$B: Tak nebo se třeba byli v úterý domlouvát / jakože co teda na ten raut a /

\$A: On?

\$B: Nevím tam jsou dva on // on ona oni

\$A: Proč není ona?

\$B: A komu to šiješ ten ten// kroj?

\$A: Bystřickým valachom

\$B: Říkám, komu ale? / jako to je nějaký erární?

\$A: Děckám

\$B: Jo dětskej

\$B: A kdy nám ušiješ kroj?

\$A: Nikdy, já nepotřebuju // to asi se vypne samo (k nějakému přístroji, co pípne)

\$B: No / nebo se to vybije

\$A: Tak ale, tak jak to mám vypnout? Jak si to vypl?

\$B: Nevypl

\$A: No / tak se to vypne samo / tož Pavla Mozolová

\$B: Akorát hentym to vymažeš / musíš vymazat tím spodním levým // kolik je tam otáček?

\$A: // jedna / tři

\$B: Tož kolik je tam otáček?

\$A: A kde to mám poznat?

\$B: Tak vidíš ne?

\$A: Co je otáčka?

\$B: Tož vidíš ot / toto / jedna el / cé jsou cykly / a to je čas – nula nula nula tři ne? Ty / a nevím, co je to dvojité, tam prostě nejsou vysvětlivky, co je to dvojité vé el té a cé

\$A: A tams to nevyčetl?

\$B: Ne! // Jestli to dvojité vé je jako – jak se řekne anglicky váha? // Matěji! // Pocem / potřebujem vědět, jak se řekne anglicky váha

\$C: Nevím

\$B: Cykly budou cykly / el otáčka nevím, jak se řekne anglicky / ale zkus zjistit, jak se řekne anglicky váha

\$C: Má mamka telefon

\$B: Podívej – tam je můj telefon donek / z kuchyně /// Aha! Podržíš to a to zdechne // a co jste včera tančili? / No, takže to je na dvojité vo / no tak to bude ta váha / tak to musíme to / přidat / kolik teda vážíš?

\$A: Nevím

\$B: Řekni to, tam musím nalupat

\$A: Neřeknu ti to

\$B: Devadesát šest

\$A: Jasně / Vymažeš to

\$B: Osmdesát šest

\$A: Míň, sedmdesát šest

\$B: Né osmdesát šest, tak jak to má být // dej to tam /// a toto podržíš // a to se vypne

\$A: Hm // tady ten vrchní cuplík / jako / který to byl?

\$B: Levý

Dialog 4

\$A: Co asi. Přemýšlím, jestli to tady bylo vykáčené, ale tamtu bundu si vůbec nepamatuju

\$B: Ale vždyť tys měl taky takovou lakovanou bundu --- hnědou

\$A: No ale nebyla prošívaná, aspoň že tato je prošívaná

\$B: No ale ona byla prošívaná, právě že byla prošívaná, sem ju nesnášela

\$A: Ne, ta oboustranná?

\$B: Jo, z jedné strany je prošívaná

\$A: No, já jsem to nosíval ale

\$B: No tys to právě nosíval tou prošívanou. Až teďka když

\$A: Protože jsem měl tak špinavou tamtu, tak jsem měl prošívanou

\$B: Když ses vystěhoval do baráku nového, tak jsem teprve zjistila, že je oboustranná a půjčovala jsem si ju

\$A: Jo, tys mě znala jenom

\$B: Jenom v prošívané bundě

\$A: Ale chodívalas v té prošívané

\$B: Co?

\$A: Chodívalas taky v té prošívané

\$B: No to nevím

\$A: No já jsem tě nikdy neviděl s tou žlutou nebo

\$B: Tak já jsem ju měla taky tak dvakrát, třikrát na sobě třeba

\$A: No ale to je asi tym, že se mi líbila ta neprošívaná a pak byla tak zbědovaná, tak jsem to otočil a zapomněl jsem na klobásu s lakovanými autíčkama. A pak jsem ho potkal na té svatbě a zase se mi to vrátilo

\$B: Hm

\$A: Počky, já si jdu šáhnout tady na ten, na ten --- mě to hrozně zajímá

\$B: :D

\$A: To je dobré, to by se Běd'ovi líbilo určitě

\$B: Dívej, jaké jsou tam černé mraky před tebou

\$A: Kde?

\$B: Tam

\$A: Kde?

\$B: Tam

\$A: To je kopec

\$B: Aha

\$A: Jak vidím, tak nevidím

\$B: No na tom kousku právě

\$A: Ten černej flek?

\$B: No, že to splývá skoro barevně s tím kopcem

\$A: Však říkám, že to je kopec

\$B: No říkám, že to splývá

\$A: Haha, my se nedomluvíme. Zkus do toho kopnout do toho pletiva. Co?

\$B: Si do toho kopni sám

\$A: Ne

\$B: Proč?

\$A: Chci vědět, jestli to opadne. Stačí jednou. No okopat se to nemože, ale ojet rukama jo

\$A: Asi fouká z tama

\$B: Mám se tě ptát na tepelný a pohybový komfort?

\$A: Fouká mi na hlavu

\$B: Za to ale nemůže ta bunda

\$A: Se mi sepral jezevčík

\$B: No a co máš ještě za problém?

\$A: :D

\$B: Zase bych se měla provinit tím, že ti budu kupovat něco a ty mě pak --

\$A: Ne, já nic nechcu, já to sem jenom, ej, konstatoval, že teď fouká a jezevčík je sepraný

\$B: Jo, tys to jenom konstatoval, ale že by sis měl třeba sám koupit novou čepku a měl něco na hlavu

\$A: já nechci čepku, já, kdybych chtěl čepku, tak si ju koupím. Tě radši budu --- tě a stěžovat si, že mi fouká na hlavu. Jejda

\$B: ---

\$A: Jak je suchý, tak je měkký. Hm, že to aji neškublo to pletivo

\$B: ---

\$A: No jo, ale že to neudělalo díru / díru do drátů. Tady už je to pohoda / pohoda. Tak to tady určitě vykácané nebylo

\$B: No asi nebylo

\$A: Tu jsou aji ty stromečky čerstvé malé, že si vůbec nepamatuju ani tu zatáčku. Tam je to taky popadaného v tym lese

\$B: Četl si už něco z toho tesáku?

\$A: Nechce se mi do toho, protože je to tlusté a mám tam spoustu jiných knížek. Tam je tady ta cesta nebo co?

\$B: Trošku, to tady kolem dokola tam je

\$A: Jenže já to stejně neznám, takže mi to stejně nebude nic říkat ne?

\$B: Co ti nebude nic říkat?

\$A: Tož tady to okolí

\$B: Tady znáš Tři kameně, tam znáš Pardus, tam znáš Rusavu, tam znáš Klapinov, co tam je všechno?

\$A: A to je všechno, ale víc už toho neznám

\$B: Pak je tam ještě nějaký výběžek přes --- a hlavně tam běhá ta Maruška nebo jak se jmenuje nebo Barunka. Od šesti byla tady na Tesáku, oni bydleli tam na Tesáku, tak tady běhá ke Třem kameňom a tady ---

\$A: No však jo, ale když mě tvůj tat'ka říká byli jsme na Barcáňce a já nevím kde a takové názvy to já vůbec neznám a jenom se domnívám podle toho, že když vím, že byl třeba na Tesáku nebo od Hostýna, když šli na Klapinov, takže to bylo někde tam, ale kde přesně je nevím. A když se na to tat'ky zeptám, jestli je to tam nebo tam, tak vypadám jak

\$B: Ale to je normální

\$A: Akorát se minu tak o deset kilometrů, natož abych tady dal

\$B: Ty kokno / A vždyť to je pokácené ne?

\$A: Není, však vždyť to má všude kořeně ne?

\$B: Aha, aha, už to vidím, už to vidím, jo, má to kořeně. No tak fučelo jako fest

\$A: No a tady je to schované aji pod kopcem celé ten les

\$B: A ty nemáš rád klobouček?

\$A: Nemám klobouček, nesnáším

\$B: A jakto?

\$A: Protože to mám asi spojené s jiným člověkem, který to říkával. To nebudu říkat, nebudu

\$B: Co?

\$A: To nebudu publikovat

\$B: Proč?

\$A: Tak, mimo záznam. Hajsna sisna

\$A: A to klobouček je nějaká jako malá jenom tak poklona?

\$B: No to je jako klobouk dolů prostě

\$A: No, však klobouk dolů, ale klobouček

\$B: Snad kdybych řekla samotný hmm tak klobouk, tak takhle to nevyzní

\$A: No to chce klobouk, kdyby někdo nezačal říkat klobouček, tak by mi to nepřišlo vůbec divné. Prostě jenom klobouk. Klobouček. Paleček jako by mohl být třeba?

\$B: Hm, paleček. No mohl. Paleček, dva kamarádi

\$A: Palec hore, ale Jan Paleček

\$B: No

\$A: A Janík

Dialog 5

\$A: Jo, díval jsem se ten lístek na stání do Bratislavy na to AC/DC je tři tisíce

\$B: Pět tisíc tam bylo

\$A: Tři tisíce

\$B: Já si mys+ím, že pětka to vycházela

\$A: Tři tisíce tři sta čtyřicet

\$B: Ajo, já jsem dával ten nejvyšší, ten nejvyšší

\$A: To bylo stání někam a bylo to tři tisíce tři sta čtyřicet

\$B: Jako ono je to dobrý ta cena, já jsem se díval do toho Irska, do toho Dublinu osm tisíc

\$A: Ne e

\$B: Já to mrdám, vole, já to mrdám / oni stejně si myslím dají třeba / oni dají maximálně patnáct písniček a končí si myslím stejně

\$A: Hm asi

\$B: Hej to je tour jak sviňa, oni mají třeba / oni / já jsem se na to díval a tam je třeba šestkrát Německo v té tour

\$A: No právě

\$B: Proč je tam šestkrát Německo?

\$A: Protože je velký

\$B: Jo, ale tak jako v Londýně myslím třikrát tam jsou / v Londýně, v Irsku jednou

\$A: Tak v Londýně jako musí

\$B: Jsou myslím aji v Itálii, ve Španělsku myslím je po jednom, ale proč v Německu / v Německu hrajou myslím dvakrát nebo třikrát na stejném místě

\$A: Asi jim tam chodí nejvíc lidí víš jako

\$B: Jo ale

\$A: Se jim tam sjíždí hodně lidí

\$B: Strašně divná tour / se mi to ne / jako nechápu to

\$A: Jako já mám jediný / já já mám / jako já přemýšlím, že bychom jeli, ale já mám strach, že tam dojedeš a zničehonic zjistíš, že na pódiu stojí Axel Rouse, vole, a ne ten

\$B: Ne tam nebude nebude / tam bude Brian

\$A: Já tam chcu mít / já tam chcu Briana prostě

\$B: Jo bude to bude stoprocentně / tak vlastně Brian, Angus a / kdo tam ještě je?

\$A: Mně stačí ti dva / já víc nepotřebuju

\$B: A ještě tam je jeden / nevím, kdo to tam byl / jo Basket Paul, baskytarista myslím

\$A: Hm

\$B: A pak ten druhý kytarista za / za toho jednoho / vlastně bubeník odešel teďka / a je tam ještě to je náhrada za toho taky jednoho

\$A: Ale těším se do Prahy na ty Nickelbacky, ty pičo / to je, vole, na ty se těším jak sviňa

\$B: Ale doufám / no já doufám, že to bude v Americe / v Americe budou ná+ký ty koncerty, když už tam budu / že bych tam si zajel no / to tam bývá hodně no

\$A: A v / a jedeme do Brna / a do Brna jedeme na Slashe

\$B: Hovno

\$A: Jo, jak je z Guns' & Roses

\$B: Já vím, já vím

\$A: Tak on má svůj projekt / tak jedeme do Brna / na Slashe jedeme / s klukama

\$B: Jojo, ten musí být dobrej

\$A: Teď kluci / kluci jedou / pojedou teď ještě v dubnu kamsi / Mají jet do Bratislavy na nějaký koncert / to sem řek že s nima nepojedu že už nechci jako

\$B: Já doufám, že jak budu v té Kanadě, že tam bude něco nějaké koncerty / bych šel hnedka, vole

\$A: tak ve Vancouveru musí

\$B: A tak v té Kanadě tam to jezdí, hej, ty tam okolo v té Kanadě

\$A: Vždyť tam určitě je aréna, kde se hraje

\$B: Jo, však je tam je všechno jako / brácha tam chodí / tam je Ed Sheeran, Taylor Swift a takový, ty to tam všechno je, to tam hrajou normálně / oni to tam maj kousek do toho Vancouveru tam všeci, to je / tam dole je Los Angeles, toto všechno to je úplně všechno super tam

\$A: Tam jsou asi jenom nevýhoda ty cesty že, že je všechno na daleko

\$B: Hm, to je no, to je

\$A: Takže ty, když budeš / takže děláš jako / jet někde

\$B: V podstatě je, ale letadlem se dá jako to jo

\$A: Tož dobře ale / ale třeba když ti řeknu, kdybys jezdil třeba dělat někde vole za Vancouver, tak asi nejedeš jak z tudma do Holešova

\$B: To ne no, to ne no

\$A: To jedeš vole: čtyři hodiny někde pracovat ještě / ty pičo

\$B: Jako nejbliž tam je vlastně to San Francisco pod tím dole

\$A: Ale to už je Itálie / teda Itálie @@ to už je Amerika

\$B: no no no, jakože je Vancouver, pak je Seat Portland a tam je jako celkem, Washington tam celkem hrajou, Idaho, Nevada, Utah

\$A: Tož dobře ale / a ty jako dobře když bys jel nevím t'ápnu třeba jakože z Kanady do Ameriky / co potřebuješ? / pustijou tě třeba na koncert

\$B: Na to potřebuji jít na hranice a tam si ně+aj aktivovat ty víza / ne víza, tam si aktivuješ ten vstup jenom myslím na pár dní, že tam jdeš na koncert

\$A: Že jedeš prostě na / že jim prostě udáš

\$B: Ale musíš na hranice no

\$A: Jo a že jim / ty jim tam vyplníš jakože třeba že / proč jedete, protože je tam koncert tak jedu na koncert

\$B: Ano, ano přesně

\$A: Jo

\$B: A v podstatě v tym Vancouveru tam je to dobrý / tam je, tady vidíš, hej tady máš, když dám zůstat na webu / tady jak máš / já vlastně budu ve Vancouveru / A tady vidíš tu hranicu / toto je Amerika / toto je Amerika

\$A: A to už je Amerika

\$B: A tady je Kanada a tady, hodně lidí si, tady je vlastně fery, tady se jezdí vlastně na ty / a tady je vlastně Amerika a tady si lidi chodí aktivovat ty víza a toto/ to je prostě americké území

\$A: Aha, takže to není / není to jako daleko

\$B: Ne ne a ty bys jinak musel vlastně tady do / tady / ty bys musel do Braine na hranice

\$A: Tam si to prostě musel jít někde aktivovat / takhle sjedeš z Vancouveru jenom dolů

\$B: tady vlastně bude / tady vlastně bydlí ten šéf / tady je White Rocks tady bydlí šéf / já budu bydlet vlastně tady v tym / tady je Vancouver tady na tym ostrůvku

\$A: tam bydlí brácha jo?

\$B: Jo tady na tym středu / a firma sídlí tady v Bunaby tady někde / tady někde sídlí firma / to je / půlhodiny autem to asi je nějak

\$A: To není tak hrozný / a jestli dělá po Vancouveru má zakázky

\$B: Jo dělá všude tady jako po tym tady / po celé po celém té Richmont tady, po celé té části

\$A: Jo

\$B: Jenomže nejhorší, mě tam bude platit řidičák jenom tři měsíce a pak neplatí už

\$A: Jako náš

\$B: Jo náš / no ten mezinárodní jak kdyby, no ten český jak kdyby

\$A: Ten platí tři měsíce pak končíš / a musíš si udělat ten jejich

\$B: Ano / ale kdybych byl, kdybych byl Rakušák nebo kdybych byl Němec nebo bych byl Polák a toto, jim to tam platí normálně oficiální

\$A: A proč? Proč nám pro Čechy že ne?

\$B: My jsme Češi, my jsme asi blbci, ty vole, nebo já nevím

\$A: Takže to tam není jako kdyby, to není beztak s kanadskou / administrativou to nemá Česko dořešený

\$B: A já jsem si právě říkal / ty vole, že bych udělal / že bych si chtěl vyměnit řidičák český za německý nebo za rakouský / jenomže to jen tak nejde / to potřebuješ mít půl roku trvalý pobyt v té jedné zemi a pak ti vymění řidičák za jejich/ musíš mít ale oficiálně

\$A: Jo ale pak bys jel půl roku někde bydlet do Polska na hranice

\$B: Jako ono by se to dalo vyfotshopovat všechno dneska, ale nechceš to riskovat / nechceš riskovat úřady a toto

\$A: Ne ne ne, to je o průser

\$B: Falešný pičoviny a tady ty věci

\$A: Já bych / ale to je pičovina / takže ty tam po třech měsících ti to skončí / a ty si budeš muset udělat

\$B: Ano / ale jakože budu moc řídit, oni tam nedělaj namátkové kontroly policajti / to neexistuje v Kanadě / ve Vancouveru / policajti tě bezdůvodně nezastaví jen tak

\$A: Jako když jedeš normálně tak oni ne /

\$B: Jo, nic, ne

\$A: Jakmile bys tam začal kroužit ožralej

\$B: Pičoviny

\$A: A dělat blbosti

\$B: Ale a/ ale můžeš aji ožralej jezdit / to nikomu nevadí

\$A: Ale když jedeš normálně

\$B: Ano / oni ti až kdyby měl bouračku nebo něco tak su v prdeli, to jo

\$A: Ale kdybys jako jel ožralej a jel normálně prostě a dojel bys tak nějak v pohodě dom, tak

\$B: Ano, tak v pohodě / jo tam je dovolený, tam normálně brácha jsme jeli poté / si dal dvě tři pivka za jízdy

\$A: Normálně pil pivo / protože věděl že / tě nezastaví, když nebudeš dělat voloviny

\$B: Jo, prostě když nebudeš dělat pičoviny

\$A: Ty píčo

\$B: Oni ani nějak nedávaj dýchat nějak extra nic / to je úplně tam

\$A: Takže jako namátkově jak tady prostě stávají všude, tak

\$B: Ne vůbec

\$A: Oni max jedou za tebou

\$B: Jo max, to je všechno

\$A: A jestli dodržíš rychlost a takový

\$B: Ne tam to je, říkám, tam to mají celkem

\$A: Ty vole

Dialog 6

\$A: Doufám, že tam zas nebude nějaká akce pičo na čepicu, na batoh nebo na ponožky, do piče.

\$B: Nevadí, vypijem, vyhrajem.

\$A: :D

\$B: Takže maximálně zas budeme všeci chodit s vakama Jack Daniels. / Přesně tak.

\$A: Že – kolik si musím dát panáků, abys mě to dala. / Že šest, sedm. / Že – tak tady máte prachy, panáky ani nenalévejte, to je škoda, dejte mně to zrovna.

\$B: :D :D

\$C: Stejně to zítra vybliju.

\$B: No, ne-li dnes.

\$A: Že kurva, musíme zítra do hor pálit kurva chrastí, vole, že?

\$B: No, tož to pojedu ráno, no.

\$A: Piča, já na dvoře vole dělat, podělat to dřevo.

\$B: Já, já mám jenom takové špatné svědomí, já...

\$A: Je tam jakési bordel.

\$B: Jak jí nenapišu, mám z toho špatné svědomí.

\$A: Hm.

\$C: Furt po hlavní, jo?

\$B: Ano ano, furt po hlavní, furt, furt, furt.

\$A: Pořád na Vídeň. :D

\$B: Tak. A před Salzburkem doleva.

\$A: Tož to bysme museli ještě vole Vídeň, Linz, a Salzburg, to je ještě daleko, kurva daleko.

\$B: Ha, ale co by kameněm dohodil.

\$A: Od Českých Budějovic asi jo.

\$B: A zbytek pěšky došel. // No jo no.

\$C: Vidíš, jak jedu pěkně padesát.

\$B: Ano, jedeš krásně padesát.

\$B: Ale potom je tady i kulturák, Fokusáci jsou tady zase.

\$A: Že by? A není tady nějaké bigbít dneska nebo tak?

\$B: Dneska ne, dneska, tož to by tady bylo lidu, ale dneska tu nic není.

\$A: Tož kdyby tady byl bigbít, já už bych asi do Zlína nejel.

\$B: Jakože kdyby tady byl, tak bych zůstal aji tu, ale...

\$A: Jo, jenom tak, pofóňat, podívat se.

\$B: A tož když už jsme ve Fryštáku, tož to už nějak ---

\$A: Jen jenom takové ,ukáž, já podívat' a dom.

\$B: No, no, no, na párek, na klobásku a dom.

\$A: Jo.

\$B: No, no, no.

\$A: Tam byla vole tehda ta sestřička, že? Piča...

\$B: Ta byla nádherná.

\$A: Ty vole, to byla rajda. / Ta by nás kurva naučila --- postele.

\$B: No, to to to teda teda. :D // No jo no.

\$C: Tady? Po hlavní?

\$B: Ano, ano, furt rovno, furt rovno.

\$A: Dívej, kostelík toť, vole // náměstíčko toť // květiny Kamélie toť / Dolní Ves toť // ty vole.

\$B: No jo no.

\$A: To sú divočiny, že?

\$B: Tož není, tož jednou se to zas tak krásně sešlo.

\$A: Do Zlína ještě osm kilometrů / pecička / šest, sedm minutek.

\$B: A tož to nevadí... / No, a jsme tam. // To sa uvidí.

\$A: Tož ba.

\$B: Tož hlavně máme ještě dobrý mezičas, dvacet tři padesát jedna.

\$A: Tož dobrý čas náhodou.

\$B: No, kdybysme v jednu, ve dvě vypadli.

\$A: No, no.

\$B: No, ale záleží na řidičovi.

\$A: Přesně tak.

\$C: V klidu, já počkám, kluci, užijte si to.

\$A: Počky, tady je jakási zrušená benzínka / pokladna vole buňka / co tady sa děje?

\$B: Tož vůbec nevím // zase nějaké novinky / tak jak když se zaasfaltuje cesta přes hory na Dršťkovú a nikdo o tom nic neřekne.

\$A: Počky, z Vlčkovej na Dršťkovú, ne?

\$B: No tak z Vlčkovej na Dršťkovú, však to je jak prašť a uhod'. No.

\$A: Osada Humbuk a pak do Dršťkové.

\$B: No.

\$A: Ty vole, ale / že je to nenapadlo dřív piča, to tam zaasfaltovat, když to tam stejně stálo úplně za hovno vole, ty svině.

\$B: No, tož jakože stálo, když to furt stejně bylo zajebané od blata vole a / od všeho.

\$A: To tam bylo hovno platné vole, jak komunisti na Velehradě vole / to bylo asi tak všecko.

\$B: No, tož jako tož mohli už to jakože dřív udělat, ale // a tož dobré vědět včil, že / dá se to krásně struhat' / dá se to struhat' aj přes ten...

\$A: Tož ted' už šviháš, vole

\$B: No, pokud nepotkáš srnku, no.

\$A: No, tož...

\$B: No, tož je to tak.

Příloha 3 – Souhrnná tabulka frekvenčních pásem F₁ a F₂

Formant	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i, í	300–500	2000–2800
e, é	480–700	1560–2100
a, á	700–1100	1100–1500
o, ó	500–700	850–1200
u, ú	300–500	600–1000

Příloha 4 - Tabulky průměrných hodnot všech mluvčích formantů F₁ a F₂ u krátkých vokálů

Průměrné hodnoty F1	a	e	i	o	u
Ženská mluvčí 1	553,56	410,22	418,69	418,86	434,36
Ženská mluvčí 2	591,85	486,25	428,78	481,24	466,27
Ženská mluvčí 3	703,91	512,46	427,06	542,9	453,67
Ženská mluvčí 4	576,96	447,35	388,86	477,64	386,89
Ženská mluvčí 5	673,01	426,94	387,81	451,43	337,84
Ženská mluvčí 6	703,15	591,12	419,11	728,54	558,5
Mužský mluvčí 1	518,36	459,47	455,85	406,71	425,43
Mužský mluvčí 2	542,89	503,56	454,07	394,35	354,06
Mužský mluvčí 3	570,45	456,02	367,71	622,83	399,88
Mužský mluvčí 4	708,27	574,37	390,31	840,83	376,65
Mužský mluvčí 5	604,63	515,22	452,47	491,18	471,46
Mužský mluvčí 6	535,94	434,16	375,81	458,39	387,12

Průměrné hodnoty F2	a	e	i	o	u
Ženská mluvčí 1	1721,97	1961,57	1947,93	1586,28	1607,94
Ženská mluvčí 2	1556,92	1949,06	2138,68	1684,05	1690,13
Ženská mluvčí 3	1415,41	1678,99	2088,13	1387,96	1640,7
Ženská mluvčí 4	1441,96	1963,76	2149,7	1191,88	1538,56
Ženská mluvčí 5	1348,8	1565,14	1778,3	1306,93	1444,95
Ženská mluvčí 6	1550,83	1672,51	1777,1	1579,83	1648,85
Mužský mluvčí 1	1599,26	1780,84	1973,54	1881,39	1219,57
Mužský mluvčí 2	1269,42	1527,92	1919,96	1365,72	1549,73
Mužský mluvčí 3	1215,65	1920,42	2006,82	1611,17	1746,8
Mužský mluvčí 4	1815,78	1811,36	1897,99	2020,18	1493,2
Mužský mluvčí 5	1439,55	1603,76	1918,22	1239,82	1067,03
Mužský mluvčí 6	1273,76	1402,44	1590,41	1323,44	1345,61

Příloha 5 - - Tabulky průměrných hodnot všech mluvčích formantů F₁ a F₂ u dlouhých vokálů

Průměrné hodnoty F1	[á]	[é]	[í]	[ú]
Ženská mluvčí 1	633,61	615,76	398,53	489,63
Ženská mluvčí 2	588,13	528,65	431,75	442,143
Ženská mluvčí 3	649,17	545,61	422,06	450,37
Ženská mluvčí 4	697,93	458,14	384,83	463,33
Ženská mluvčí 5	630,18	473,86	447,19	446,01
Ženská mluvčí 6	782,08	692,39	510,22	598,69
Mužský mluvčí 1	633,62	498,99	342,25	505,98
Mužský mluvčí 2	592,93	628,1	417,63	490,46
Mužský mluvčí 3	738,75	509,99	390,23	422,82
Mužský mluvčí 4	851,05	391,83	339,72	322,06
Mužský mluvčí 5	635,46	576,74	372,12	451,6
Mužský mluvčí 6	591,75	518,64	349,45	429,95

Průměrné hodnoty F2	[á]	[é]	[í]	[ú]
Ženská mluvčí 1	1452,84	1714,68	1946,85	1644,09
Ženská mluvčí 2	1540,47	1867,59	2210,128	1702,48
Ženská mluvčí 3	1418,31	1758,11	2371,058	1285,7
Ženská mluvčí 4	1547,57	1937,5	2140,96	1461,83
Ženská mluvčí 5	1364,59	1497,44	1830,71	2130,96
Ženská mluvčí 6	1549,56	1667,56	1721,54	1579,4
Mužský mluvčí 1	1622,06	1496,03	2030,61	1140,83
Mužský mluvčí 2	1222,89	1756,05	1997,98	1646,69
Mužský mluvčí 3	1299,41	1678,01	2130,78	1490,14
Mužský mluvčí 4	1881,77	1311,23	1975,78	1381,29
Mužský mluvčí 5	1281,73	1669,26	1866,97	998,85
Mužský mluvčí 6	1317,19	1407,94	1681,68	1289,01